

Opinnäytetyö AMK

Sosionomi

2019

Julia Pääkkö

**MAAHANMUUTTAJIEN
VERTAISTUEN TARVE –
TUTKIMUS VERTAISTA VAILLA
-HANKKEEN OSALLISTUJILLE**

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi (AMK)

Kevät 2019 | 38 sivua, 2 liitesivua

Julia Pääkkö

MAAHANMUUTTAJIEN VERTAISTUEN TARVE – TUTKIMUS VERTAISTA VAILLA -HANKKEEN OSALLISTUJILLE

Tämä tutkimuksellinen opinnäytetyö on Turun ammattikorkeakoulun Vertaista vaillo -hankkeen toimeksianto. Hanke järjestää kokonaisuudessaan neljä intensiivikurssia. Hankkeen kohderyhmänä ovat työttömät maahanmuuttajat, jotka tarvitsevat tukea koulutuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen. Intensiivikurssille on osallistunut suurimmaksi osaksi korkeakoulutettuja.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia intensiivikurssille osallistuneiden maahanmuuttajien vertaistuen tarvetta. Minkälaista vertaistukea he ovat saaneet ja miten se poikkeaa koti-/lähtömaasta saatuun vertaistukeen. Entä minkälaisena ilmenee heidän vertaistuen tarve liittyen kotoutumiseen ja työllistymiseen. Saamme myös vastauksen kysymykseen, minkälaista työnhaku on Suomessa. Mitä mieltä haastateltavat olivat intensiivikurssista.

Tämä opinnäytetyö on tutkimukseltaan laadullinen. Menetelmänä olen käyttänyt teemahaastattelua. Haastatteluun osallistui yksi intensiivikurssilla toiminut vertainen sekä kuusi intensiivikurssin osallistujaa, joista jokainen oli tullut eri maasta Suomeen.

Tulokset kertovat, että työnhakuun kaivataan äärimmäisen paljon vertaistukea sekä yleisesti apua. Työnhaku ilmenee isona kokonaisuutena, johon tarvitsee hakemuksien ja ansioluetteloiden lisäksi muun muassa koulutusta, kielitaitoa ja työkokemusta Suomesta. Itse vertaistuen merkityksen ymmärtäminen oli kaikille kurssille osallistuneille haastavaa ymmärtää. Sen osalta tutkimusta täytyy tarkastella kriittisesti. Intensiivikurssia pidettiin tähän mennessä käydyistä kurseista hyödyllisimpänä, tosin sai miinusta kurssin lyhkäisyydestä. Kurssilla käytiin haastateltavien mielestä hyödyllisiä asioita läpi sekä kurssia pidettiin mielenkiintoisena.

ASIASANAT:

Vertaistuki, maahanmuuttaja, intensiivikurssi, maahanmuuttajien koulutus, kotoutuminen, monikulttuurisuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2019 | 38 pages, 2 page in appendices

Julia Pääkkö

THE NEED FOR PEER SUPPORT FOR IMMIGRANTS – RESEARCH VERTAISTA VAILLA - PROJECT PARTICIPANTS

This research thesis is an assignment of “Vertaista vaillo” -project of the Turku University of Applied Sciences. The project will arrange a total of four intensive courses. The target group of the project is unemployed immigrants, who need support in the post-training transitional phase. The intensive course has been mostly attended by persons with higher education.

The aim of the thesis is to investigate the need for peer-led approach of immigrants who participated in an intensive course. What kind of peer-led approach they have received and how it differs from the support in home/country of origin. And how their need for peer-led approach concerning integration and employability appears. We also received an answer to the question of what kind of job searching is in Finland. What the interviewees thought about the intensive course.

This thesis is qualitative in research. I used the theme interview as a method. The interview was attended by one peer from the intense courses, as well as six intensive course participants, each of which had come from different countries to Finland.

The results indicate that the peer-led approach and general help is extremely needed in job searching. Job searching is seen as a whole, which requires not only applications and CVs, but also training, language skills and professional experience in Finland. In fact, understanding the meaning of peer-led approach was a challenge for everyone who participated in the course. On that part the research must be critically examined. The intensive course was considered to be the most useful of the courses that have been held so far, albeit with a minus for the shortness. The students thought useful things were handled and the course was considered interesting.

KEYWORDS:

Peer support, immigrant, intensive course, immigrant education, integration, multi-culture

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VERTAISTUKI JA SEN TARPEELLISUUS	8
2.1 Vertaistuesta lyhyesti	8
2.2 Tarvitsemme vertaistukea ja vertaistoimintaa	10
3 MAAHANMUUTTAJAT SUOMEEN KOTOUTUMASSA	12
3.1 Keskeisiä käsitteitä	12
3.2 Muutto toiseen maahan	13
3.3 Kotouttaminen ja kotoutuminen	15
3.4 Virassa olevien kohtaaminen	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
4.1 Aiheen valinta	20
4.2 Aikataulu ja prosessin kuvaus	20
4.3 Tutkimusmenetelmänä haastattelu	21
4.4 Haastatteluiden toteutus	23
4.5 Aineiston litterointi ja analysointi	24
5 TUTKIMUSTULOKSET	26
5.1 Haastateltavien perustiedot	26
5.2 Koulutuksen tärkeys	26
5.3 Työ Suomessa	28
5.4 Intensiivikurssin tarpeellisuus ja hyöty osallistujille	29
5.5 Vertaistuen merkitys maahanmuuttajille	30
6 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	34
7 LOPUKSI	37
7.1 Ammatillinen kasvu	37
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	37
LÄHTEET	39

LIITTEET

- Liite 1. Vertaisen haastattelurunko
- Liite 2. Osallistujan haastattelurunko

1 JOHDANTO

Tämä tutkimuksellinen opinnäytetyö on Vertaista vailla -hankkeen toimeksianto. Hankkeen järjestämät intensiivikurssit ovat tarkoitettu työttömille maahanmuuttajille. Intensiivikurssilla tuetaan yrittäjyyteen ja ammatilliseen koulutukseen pääsyä sekä edistetään osallistujien kotoutumista. Hanke järjestää neljä intensiivikurssia, joista kolmas kurssi alkoi helmikuussa 2018 ja hyödynnän sitä opinnäytetyössäni. Yksi intensiivikurssi kestää neljä viikkoa, jonka jälkeen on mahdollista osallistua neljän kuukauden ajan ohjaustapaamisiin. Ohjaustapaamiset järjestetään yritysmaailmasta tulevien mentorien sekä kouluttajien kanssa. (Turun ammattikorkeakoulu 2018.) Hankkeen toteutuksesta vastaa Turun AMK yhdessä hankkeen kumppaniorganisaatioidensa Turun Yliopisto/Brahea-keskuksen ja Varsinais-Suomen Yrittäjien kanssa. Hankkeen rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto. Hanke on alkanut tammikuussa 2017 ja päättyy toukokuussa 2019. (Turun yliopisto 2017.)

Vertaista vailla hankkeen intensiivikursseille on osallistunut sellaisia maahanmuuttajia, jotka ovat tulleet koulutuksen ja työn perässä suomeen. On heitä, jotka ovat tulleet puolison perässä ja myös heitä, jotka ovat turvapaikanhakijoita. He ovat tulleet eri syiden valossa Suomeen. Osallistujat ovat olleet useasta eri maasta. Intensiivikurssille osallistuminen edellyttää kotoutumisvaiheessa olemista. Hanke onkin kohdennettu kotoutumislain piiriin kuuluville työttömille maahanmuuttajille, jotka ovat suorittaneet työvoimapolitiittisen tai omaehtoisen kotoutumiskoulutuksen tai ovat saavuttaneet perustyöllistymisvalmiudet muilla tavoin. Vertaista vailla -hankkeella on kolme päätavoitetta, jotka ovat maahanmuuttajien työllisyys- ja yrittäjyysvalmiuksien lisääminen, palveluverkoston selkiyttäminen sekä monikulttuuriasiantuntemuksen lisääntyminen.

Valitsin opinnäytetyöaiheeni tutkittuani maahanmuuttajien olosuhteita Suomessa. Aiheena maahanmuuttajien vertaistuki on ajankohtainen, sillä maahanmuuttajien ovat olleet paljon uutisissa viime vuosina. Myös työni puolesta kiinnostukseni heräsi. Maahanmuuttajataustaisista on tehty tutkimuksia paljon ja eri aiheista löytyi kirjallisuutta oletettuani enemmän. Käsite siirtolainen ja maahanmuuttaja ovat monimutkaisia, sillä näiden alle kuuluu muun muassa turvapaikanhakijat, ulkomailta adoptoidut, pakolaiset sekä työvoimasiirtolaiset (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 17). Jotta maahanmuuttajien olisi mahdollisimman helppo kotoutua Suomeen, tarvitsevat he tukea, ohjausta ja neuvontaa. Samalla ennaltaehkäistään esimerkiksi syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia.

Intensiivikurssilla autetaan kotoutumisessa sekä työllistymisessä. Sosionomin työkenttä on laaja ja pidän tärkeänä osaamisena työskennellä maahanmuuttajien parissa sekä kohdata heitä tasavertaisina yhteisömme jäseninä. Monikulttuurisuus on kasvava ilmiö Suomessa ja työntekijöiden on pystyttävä mukautumaan työnkuvaan sen mukana.

Opinnäytetyön tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli maahanmuuttajien vertaistuen merkityksen tutkiminen. Minkälaista vertaistukea intensiivikurssille osallistuneet maahanmuuttajat mielestään tarvitsevat. Miten vertaistuen saaminen Suomessa poikkeaa lähtö/kotimaassa saatuun vertaistukeen? Toisen saman kokeneen tuki on tarpeen, kun jotain odottamatonta tapahtuu. Vertaistuki onkin lisääntyvä tukimuoto. Opinnäytetyön teoria koostuu muun muassa vertaistuesta sekä kotoutumisesta. Esittelen lyhyesti myös keskeisiä käsitteitä, jotta opinnäytetyö on helppolukuista myös niille, joille maahanmuutto on vierasta.

Tutkimuksen tuloksissa ilmenee minkälaisia haasteita maahanmuuttajat kohtaavat hakiessaan töitä Suomessa. Vaikka on korkeasti koulutettu, luo se taustansa vuoksi haasteita saada töitä Suomesta. Koulutuksen lisäksi asenteilla, henkilökohtaisilla valmiuksilla, työkokemuksella sekä muodollisella pätevyydellä on osansa työnhaussa. Tuloksissa käydään läpi työn hakuun liittyvien haasteiden lisäksi myös intensiivikurssia ja sen hyödyllisyyttä sekä koulutuksen tärkeyttä.

2 VERTAISTUKI JA SEN TARPEELLISUUS

2.1 Vertaistuesta lyhyesti

Vertaistuki on sitä, kun kertojalla ja kuulijalla on samanlaisia kokemuksia. Samanlaiset kokemukset mahdollistavat toisen ymmärtämistä. Ymmärretyksi tuleminen on tärkeää. (Terveyskylä 2019.) Suomessa on sosiaali- ja terveysalalla viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntynyt erilaisten vertaisryhmien ja -verkostojen lukumäärät. Tarkkoja tilastoja lukumäärästä ei kuitenkaan ole. Jatkuva kasvu kertoo, että ihmisillä on tarve jakaa kokemuksiaan sekä saada tietoa samankaltaisissa elämäntilanteissa olevilta. Media on nostanut esille paljon vertaistuen erilaisia muotoja viime vuosina muun muassa keskusteluohjelmilla, johon ihmiset saapuvat kertomaan heidän kriiseistään, elämänmuutoksista tai sairauksistaan. (Nylund 2005, 195.)

Vertaistuen juuret Suomessa johtavat yhteisöllisyyden tarpeesta ja samanlaisen paikallisyhteisöllisyyteen ja paikallisyhteisöjen solidaarisen toiminnan perinteisiin puuttumiseen. Tällaiselle perinteelle on ollut ominaista tekeminen yhdessä, kuten talkoot, avunanto maaseudulla, naapuriapu ja yhteisöllisyys kaupungeissa. Myöhemmin ajan saatossa yhteisöllisyys joutui koetukselle, jonka jälkeen muuttanut muotoaan väljemmäksi sekä moniulotteisemmaksi. Nykyään Suomessa on niin sanottu yksilöllinen yhteisyys. Yksilöllinen yhteisyys antaa tilaa yksilöllisyydelle, mahdollistaa sekä moniarvoisuuden että monikulttuurisuuden ja erilaiset yhteisöllisyyden muodot. (Mikkonen & Saarinen, 2018 10 – 11.)

Tutkitusti vertaistuella sekä vapaaehtoistoiminnalla on yhteiskunnallisia merkityksiä. Vertaistoiminnalla on ennalta ehkäisevä vaikutus, mutta se ei ole terapiaa. Vertaistuki on tarpeen eri elämänvaiheissa ja etenkin vaikeissa elämänvaiheissa ja käännekohdissa. Ammattiapu ja vertaistukitoiminta ei ole toistensa kilpailijoita. Vertaistuki voi olla esimerkiksi osana sosiaali- ja terveystalouden palveluketjua. Pohjoismaissa vertaistukitoiminta on toiminut julkisten palveluiden osana tai niitä täydentävänä palveluina toisinkin Pohjois-Amerikassa vertaistoiminnan tavoitteena on lähinnä jäsenen riippumattomuuden lisääntyminen valtiollisiin palveluihin. Vertaistoiminta on tullut Suomeen 1990-luvun puolivälissä. Ammatilliset auttamis- ja palvelutahot eivät pysty antamaan samaa tukea kuin ihmisten toisilleen antama vertaistuki, joilla on sama yhteinen kokemus jostain asiasta ja näin saavat tukea toisistaan. Yhteinen asia luo kahden tai useamman ihmisen välille

yhteyden, jotka eivät muuten olisi tekemisissä toisten kanssa vaan yhteinen kokemus yhdistää heidät. Vertaistoiminta on kokemuksellista asiantuntijuutta, jonka arvoina voidaan pitää tasa-arvoisuutta ja kunnioitusta toista ihmistä kohtaan. Vertaistoiminnan perusajatuksena on uskoa omiin sisäisiin voimavaroihin, joita saadaan käyttöön vertaistoiminnan avulla. (Laatikainen 2010, 11 – 12.)

Vertaisuuden tasoja on kolme. Eksistentiaalinen vertaisuus eli ihmisenä olemista, episteeminen vertaisuus eli asiantuntijuutta eri alueilla sekä juridis-eettinen vertaisuus eli moraalisesta ja laillisen vastuun kantamisesta. Eksistentiaalisella vertaisuudella tarkoitetaan tasavertaisuutta ihmisten välisissä yleisinhimillisissä suhteissa. Periaatteena, että jokainen ihminen on ainutlaatuinen sekä arvokas ja jokaisella on oikeus inhimilliseen arvokkuuteen. Ihmisyyttä ja olemassaolon arvoa ei voi humanistisista lähtökohdista vertailla. (Toom ym. 2008, 212 – 213.)

Episteemisellä vertaisuudella tarkoitetaan, että osapuolet ovat erilaisessa tai tasaveroisessa asemassa osaamisen tai tietämisen suhteen. Joillakin on tietoa ja osaamista enemmän ja se on sisällöltään erilaista kuin joillakin toisilla, joten ihmiset ei kuitenkaan tällä tasolla ole tasaveroisia. Ei siis voi olettaa, että esimerkiksi mentori olisi saavuttanut enemmän arvostettavia kokemuksia kuin mentoroitava. Juridis-eettinen vertaisuus tarkoittaa sitä, miten eettisiä ja laillisia vastuita kannetaan mentoroitavan ja mentorin rooleissa. On siis kysymys oikeuksien sekä velvollisuuksien tunnistamisesta ja tunnustamisesta. (Toom ym. 2008, 214 – 216.)

Sosiaalisen tuen muodot voidaan jakaa viiden eri otsikon alle. Aineellinen tuki, johon lukeutuu muun muassa raha ja tavara. Toiminnallinen tuki eli kuntoutus ja kuljetus. Tiedollinen tuki on opastusta, opetusta sekä neuvoa. Emotionaalinen tuki, kuten rakkaus sekä kannustus ja viimeisenä henkinen tuki, kuten usko, filosofia tai yhteinen aate. Tuen määrässä voidaan erotella osittain tuen määrää ja laatua sekä tuen objektiivinen sekä subjektiivinen luonne. Usein suppea, mutta toimiva tukiverkosto on tehokkaampi kuin laaja ja passiivinen. Hyvinvoinnille välttämättömän emotionaalisen ja henkisen tuen voi tarjota vain perhe- ja lähiyhteisö. (Kumpusalo 1991, 14 – 15.) Robert S. Weissin mukaan (Weiss 1973, 65) ihmisellä on perustarve läheiseen inhimilliseen kiintymykseen toisen ihmisen kanssa, että mukavien kavereiden tai vertaisten muodostamaan verkostoon, joka mahdollistaa sosiaaliseen kanssakäymiseen. Ihminen kokee yksinäisyyttä, jos nämä ihmisyydelle ominaiset sosiaaliset tarpeet eivät täyty.

Vertaistukea on myös tutkittu. Tutkimukset jaotellaan yleensä suurempiin ryhmiin. Ryhmät ovat yhteiskuntatieteelliset sekä psykologiset ja terveystieteelliset. Yhteiskuntatieteelliset tutkimukset ovat kiinnostuneita vertaisryhmätoiminnasta ja psykologiset ja terveystieteelliset tutkimukset painottuvat yhteisöllisiin kokemuksiin ja ryhmädynamiikkaan. (Mikkonen & Saarinen 2018, 148.)

2.2 Tarvitsemme vertaistukea ja vertaistoimintaa

Vertaistuen, vertaistoiminnan ja vertaisuuden termejä käytetään usein samassa tarkoituksessa. Ihmisten välistä suhdetta kuvaillaan vertaisuudella. Vertaistoiminta on vertaistukea laajempi käsitteenä. Vertaistoiminta käsittää sisälleen kaiken sen toiminnan mitä vertaistuki on. Vertaistuki eli omaehtoista toiminta, eli vertainen toimii sekä omaksi että toisen hyväksi, mutta monet ulkoiset tekijät vaikuttavat vertaistuen toteutukseen. Elämäntilanteet ja kokemukset luovat vertaisuutta. Vertaisuus määritellään tasa-arvoksi, yhdenvertaisuudeksi, voimavaraksi ja asiantuntijuudeksi. Vertaisuus on luottamusta ja vertaisen antamaa tukea eli vertaistukea. (Mikkonen & Saarinen 2018, 20 – 21.)

Vertaisena toimiminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Vertaiseksi lähtemiseen on monia eri motiiveja. Tyypillisimpiä motiiveja ovat halu auttaa muita, saada tekemistä ja päästä tarjoamaan omaa kokemustaan muille sekä saada uusia sosiaalisia tilanteita. Usein vertaiseksi lähteneet ovat saaneet joskus itse vertaistukea, kun ovat sitä itse tarvinneet ja eteenpäin päästessään ovat halunneet itse olla muille vertaistukena. Vertaistuen lisäksi on olemassa vertaistukiryhmiä. Ryhmässä saatu tuki ja empatia on erilaista mitä esimerkiksi ei voi saada omalta puolisoiltaan, perheeltään, ystävältä tai ammattilaiselta. Vertaistukiryhmä voi olla osallistujalle ainut paikka missä voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan avoimesti. Ryhmäläiset ymmärtävät toisiaan, sillä kaikilla on esimerkiksi jokin kokemus, sairaus tai muu vastaavanlainen tilanne. Kaikille ihmisille on tärkeää tulla arvostetuksi omana itsenään, tulla kuulluksi ja saada tuntea olevansa merkityksellinen. Tasa-arvoisessa vertaisryhmässä tämä toteutuu. (Laatikainen 2010, 18.) Vertaistukea antaessa on tärkeää, että vertainen on itse päässyt yli kriisistä tai elämänmuutoksestaan. Vertaistuen antajan täytyy kyetä erottamaan oma tarinansa ja ratkaisunsa tuettavansa tilanteesta sekä olla sekoittamatta tunteitaan tuettavan tunteisiin. Jokaisen ihmisen elämä on ainutkertainen ja yksilöllinen. (Mykkänen-Hänninen 2007, 26.) Vertaistoiminnasta on puhuttu lisäksi käsitteillä oma-apu, keskinäinen tuki, itseapu sekä vastavuoroinen apu ja vertaistuki. Vaikka vertaistuki on vapaaehtoistyötä, on niillä merkittävä erottava tekijä.

Vertaistuki perustuu siihen, että vertainen ja autettava ovat kokeneet samankaltaista muun muassa kriisiä elämässä. Vapaaehtoistyössä ei tarvitse omaa henkilökohtaista kokemusta tehdäkseen vapaaehtoistyötä. (Nylund 2005, 14.)

Työelämä moninaistuu ja sen myötä tarvitaan entistä enemmän ohjausta. Esimiehet, luottamushenkilöt, perehdyttäjät ja työyhteisöt tarvitsevat ohjausta, jotta työ sujuisi sekä työyhteisö voisi hyvin myös silloin kun työyhteisössä on eri kulttuurin ja eri kielen omaavia ihmisiä. Maahanmuuttajat puolestaan tarvitsevat ohjausta työelämään päästäkseen sekä päästäkseen jäseneksi työyhteisöön. Työsopimuslaki (55/2001) kieltää syrjinnän ja edellyttää tasapuolista kohtelua työpaikalla. Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) puolestaan mainitsee yhdenvertaisesta kohtelusta koulutuksessa, työoloissa sekä työuralla etenemisessä. (Korhonen & Puukari 2013, 330 – 331.)

Esimerkkinä vertaistuen tarpeesta on kulttuurien erot aiheuttavat erimielisyyksiä ja epäsopeutusta. Ihmisen muuttaessa uuteen maahan ja jättäessään oman maansa, hän ei ole minkään yhteiskunnan jäsen hetkeen. Uuteen yhteiskuntaan sopeutuminen ei tapahdu hetkessä. Sopeutumiseen vaikuttaa uuden yhteiskunnan vastaanotto sekä syy maahan-tuloon. Maahanmuuttajan ei ole helppo olla maassa, jossa tavat ja lait poikkeaa edellisestä. Maahanmuuttajan reagointi tapahtuu kahdella tavalla uutta yhteiskuntaa vastaan, oman kulttuurin edustajana sekä yksilöllisesti. (Baghbani 2014, 11.)

Kunnissa tehdään maahanmuuttajia vastaanottavaa työtä pääasiassa pakolaisten, oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sekä inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kanssa. Isoimmissa kunnissa on maahanmuuttajille kohtaamispaikkoja, neuvontapisteitä sekä nettisivuja, joista saa erilaista tietoa Suomesta. Useimmissa tapauksissa vastaanotto- ja kotouttamispalvelut ovat moniammatillisia, yleensä psykososiaalisia palveluita. Palveluissa annetaan erilaista ohjausta ja neuvontaa ja tilanteesta riippuen paneudutaan asiakkaan elämäntilanteeseen. (Korhonen & Puukari 2013, 195.) Monikulttuurisessa neuvonnassa ja ohjauksessa pyritään huomioimaan mahdollisimman hyvin kulttuurieroista kumpuavat haasteet ja jännitteet etsittäessä ohjattavan kanssa hänen esittämiin kysymyksiin ratkaisuja sekä pyritään kohtaamaan hänet ihmisenä. Monikulttuurisessa ohjauksessa ja tukemisessa kulttuurien väliset erot ovat tärkeää ymmärtää ja ottaa huomioon. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 33.)

3 MAAHANMUUTTAJAT SUOMEEN KOTOUTUMASSA

3.1 Keskeisiä käsitteitä

Ulkomaalainen

Suomalaisen poistuessa rajojen ulkopuolelle, hän on ulkomaalainen. Kuka tahansa, joka ei ole omalla maallaan on ulkomaalainen. Suomessa on monesta eri syystä maahan tulleita henkilöitä, jonka vuoksi Suomessa asuvat tai oleskelevat ulkomaalaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä. Se miten ulkomaalainen kokee elämäntilanteensa ja miten elää Suomessa, vaihtelee paljon. Eritaustaisista ja eri syistä tulleista ulkomaalaisista käytetään paljon erilaisia nimityksiä. Ulkomaalainen on siis henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Ulkomaalaiseksi lasketaan esimerkiksi turistit sekä ulkomaiset opiskelijat. (Räty 2002, 11.)

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on muotoutunut vakiintuneeksi käsitteeksi ja tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja on tullut Suomeen esimerkiksi paluumuuttajana, pakolaisena, avioliiton vuoksi tai töiden perässä. Maahanmuuttaja voi hakea Suomen kansalaisuutta, jos hän on täysi-ikäinen, viimeiset viisi vuotta on asunut vakinaisesti Suomessa, hän on elänyt täällä kunniallisesti, hänellä on suomen tai ruotsin kielen taito, hänen ja hänen perheen toimeentulo on turvattu, hän on suomalaisen kanssa avioliitossa ja asunut näin kaksi vuotta Suomessa. Hakemuksen käsittelee Ulkomaalaisvirasto. (Räty 2002, 11 – 13.)

Laiton maahanmuuttaja

Ilman lupaa maassa oleskeleva, ulkomailla syntynyt henkilö on laitton maahanmuuttaja (Ahokas 2010, 9).

Siirtolainen ja paluumuuttaja

Henkilön muuttaessa vapaaehtoisesti maasta toiseen on siirtolainen. Siirtolainen voi kerätä rahaa esimerkiksi talon rakentamiseen lähtömaahan jääneelle perheelle tai rahaa vanhempiensa huolehtimiseen, sisarusten naittamiseen, lasten kouluttamiseen tai leikkauksiin. Siirtolaisen rahan keruulle on monia erilaisia syitä ja myös syitä, jotka ei varsinaisesti kohdistu häneen itseensä. Joskus perheenjäsenen muutto on taloudellisesti

välttämätöntä, mutta voi johtaa myös perheongelmiin, jos puoliset ja/tai sisarukset joutuvat olemaan pitkään erossa toisistaan. (Säävälä 2011, 14.) Paluumuuttaja puolestaan on aikaisemmin ollut suomalainen tai joka omaa suomalaiset sukujuuret. (Räty 2002, 11.)

Pakolainen

Pakolainen on tullut Suomeen, koska on joutunut jättämään kotimaansa esimerkiksi poliittisista syistä. Suomeen tulleita turvapaikanhakijoita sekä kiintiöpakolaisia kutsutaan myös pakolaisiksi. Varsinaisesti pakolaiseksi aletaan kutsumaan sellaista turvapaikanhakijaa, jonka hakemus on käsitelty ja hän on saanut oleskeluluvan. (Räty 2002, 11.) Pakolainen asuu sen maan ulkopuolella, jonka kansalainen hän on, uskonnosta, kansallisuudesta, rodusta, tiettyyn yhteiskuntaryhmää kuulumisesta tai tietyn poliittisen kannan ilmaisemisesta johtuvista syistä vainotuksi tulemisen pelosta. Edellä lueteltujen pelkojen vuoksi pakolainen ei voi tai ei halua palata maahan, jonka kansalaisia ovat. (Ahokas 2010, 8.)

3.2 Muutto toiseen maahan

Maasta toiseen muutto pysyvästi on iso asia ihmisen elämässä. Oman kielen ympäröimänä paikallaan koko elämänsä asunut hyppää tuntemattomaan toisinkuin henkilö, joka on jo kehitellyt strategioita selviytyäkseen ja kotoutuakseen uuteen maahan nopeasti. Muutoksen kohtaamiseen tarvitaan tietoa ja taitoa sekä kokemuksia, joita ei välttämättä ole tulokkaalla enempää kuin uuden lähiympäristön asukkaillakaan. Mitä kauempaa ja erilaisemmasta yhteiskunnasta tullut henkilö on, sitä vaikeampi on sopeutua uuteen yhteiskuntaan ja sitä enemmän on opittavaa. Suomessa koulutukset ovat tärkeitä sekä opettajia arvostetaan toisinkuin esimerkiksi Venäjällä tai arabikulttuurin maissa, joka hämmentää usein maahanmuuttajia. (Nissilä ym. 2006, 63 – 64.) Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta astui voimaan vuonna 1999. Laissa on määritelty eri tahojen velvollisuuksia maahanmuuttajien kotoutumisesta. (Räty 2002, 135.)

Suomessa maahanmuuttopolitiikka ja siihen liittyvä lainsäädäntö perustuu kansainvälisiin sopimuksiin, hallituksen linjaamiin tavoitteisiin sekä EU:n yhteiseen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan. Tärkeimpiä sopimuksia ovat lapsen oikeuksien sopimus, Geneven pakolaissopimus, Euroopan ihmisoikeussopimus ja kidutuksen vastainen

sopimus. Muun muassa väestön ikääntymisen johdosta Suomi tarvitsee maahanmuuttoa, jota maahanmuuttopolitiikka edistää. Työvoimaista maahanmuuttoa tuetaan lupajärjestelmällä, joka on toimiva sekä tehokas yritysten ja työnantajien tarpeet huomioiva järjestelmä. Tavoitteena on kuitenkin pitää maahanmuutto Suomeen hallittuna. Hallittu maahanmuutto ottaa huomioon kansainväliset velvoitteet, yhteiskunnan kestokyvyn ja turvallisuuden sekä ulkomaalaisten oikeusaseman turvaamisen. (Sisäministeriö 2019a).

Naisten maahanmuutto alkoi kasvaa 1990-luvun puolivälissä. Naisten maahanmuuton määrä alkoi kasvaa muun muassa perheenyhdistämisten, paluumuuton sekä avioliittojen myötä. Keskimäärin maahanmuuttajanaiset ovat suomalaisia naisia nuorempia, joka taas näkyy korkeassa hedelmällisyydessä. Tietenkin lasten lukumäärään vaikuttaa myös kulttuuriperäiset ihannoinnit ja odotukset. Miesten ja naisten väliset erot maahanmuuton syissä, kotoutumisessa ja uuden elämän aloittamisessa on yleensä erilaisia. Sukupuolen lisäksi asioihin vaikuttavat ikä, koulutus, henkilökohtaiset ominaisuudet sekä kielitaito. Eri maista tulleiden naisten osuus vaihtelee huomattavasti. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15.)

Perinteen, uskomukset ja kulttuureihin liittyvät toimintatavat määrittelevät elämänalueita, jotka ovat läsnä elämässä jo raskauden aikana, elämän ensihetkestä lähtien. Ympäri maailman hoivakäytänteet vaihtelevat sen mukaan, mitä kasvattajat tahtovat lapsen kehitykseltä ja toimivat sen mukaan mitä pidetään siinä kulttuurissa hyvänä vanhemmuutena. Kulttuurien lisäksi maahan muuttaneilla vanhemmilla vaikuttaa maahanmuuton kokemus vanhemmuuteen ja miten vanhemmuutta toteuttaa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 78.)

Uskonto on somalien elämässä keskeisessä asemassa. Somaleista noin 99 prosenttia ilmoittaa islamin uskonnokseen. Monen on vaikeaa selittää mitä islam heille merkitsee, sillä uskonto on yhteen kietoutunut arjen kanssa. Somalit ovat sunnimuslimeja. 2012 Suomessa oli noin 60 000 muslimia, joista suurin osa oli somaleita. Somalien lisäksi muslimiväestöön kuuluu Kurdeja, Iranilaisia, Irakilaisia, Arabeja, Turkkilaisia, Pakistani-laisia sekä Kosovon albaaneja. Muslimit lukevat Koraania, rukoilevat viidesti päivässä ja syövät halal-lihaa. Vanhemmista riippuen myös poikien ja tyttöjen yhteiset uima tunnit ja suihkussa käyminen saatetaan kieltää, kuten myös musiikki tunteja pidetään sopimattomina. Naisilla pää pitää olla peitettynä huivilla ja kaikilta on alkoholi sekä tupakka kielletty. (Mubarak ym. 2015, 131 – 133.)

3.3 Kotouttaminen ja kotoutuminen

Valtiolla on oikeusjärjestelmän mukaan oikeus päättää siitä, kuka ulkomaalainen saa muuttaa Suomen rajojen sisäpuolelle. Kansainvälisillä sopimuksilla oikeutta voidaan määritellä sekä rajoittaa tarkemmin. Sopimukset koskevat ulkomaalaisten oikeuksia muuttaa ja asua Suomessa sekä myös Suomalaisten oikeuksia maailmalla. Suomi on mukana muun muassa YK:n pakolaissopimuksessa vuodesta 1968. Sopimuksessa mukana olevat valtiot sitoutuvat siihen, että eivät palauta sellaista turvapaikanhakijaa alueelle, jossa hän voi joutua vainon kohteeksi sekä laillisesti oleskelevia pakolaisia ei karkoteta. (Räty 2002, 12.) Suomi on sitoutunut noudattamaan ja toteuttamaan syrjimättömyyden ja tasavertaisuuden periaatteita, jotka on sisällytetty vuoden 1999 uuteen perustuslakiin. Uusi perustuslaki koskee kaikkia Suomessa asuvia kansalaisuuteen katso-matta. Lain edessä olemme kaikki yhdenvertaisia, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asetella eri asemaan esimerkiksi uskonnon, alkuperän tai kielen takia. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 19.)

Monissa tapauksissa kotouttamisprosessi kestää kauemmin kuin itse kansalaisuuden saaminen. Kotouttamisprosessi vaikuttaa itsensä lisäksi myös toiseen ja kolmanteen sukupolveen. Yhteiskunnan on tarjottava maahanmuuttaja tervetulleeksi sekä tarjottava heille mahdollisuuksia tutustua maan kieleen, kulttuuriin, perusarvoihin ja tapoihin. Maahanmuuttajan on puolestaan otettava uusi maa ja sen tavat vastaan ja omattava päättä- väisyyttä tullakseen osaksi vastaanottavaa yhteiskuntaa. (Ahokas 2010, 9.)

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Lain tarkoitus on edistää ja tukea ko- toutumista ja maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan aktiivisesti. Lain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa sekä yhdenvertai- suutta ja edistää eri väestöryhmien kesken myönteistä vuorovaikutusta. (Finlex 2019.) Kotoutuminen määritellään maahanmuuttajan yksilölliseksi kehitykseksi. Tavoitteena on osallistua yhteiskunnan toimintaan ja päästä työelämään kuitenkin omaa kieltään ja kult- tuuria säilyttäen. Viranomaistoimijoita kotouttamisessa ovat elinkeino-, liikenne- ja ym- päristökeskukset, ministeriöt, työ- ja elinkeinotoimistot sekä kunnat. Laissa säädetään myös se, että kotouttamisohjelmia laadittaessa on kuunneltava maahanmuuttajia, kan- salaisjärjestöjä sekä mahdollisia muita tahoja. (Hiitola ym. 2018, 31 – 32.)

Maahanmuuttajien syrjäytyminen on vakavasti otettava ongelma, joka häiritsee kotoutu- mista. Maahanmuuttajien pitkäaikaistyöttömyys sekä pienten lasten äitien tilanne on

huolenaiheena suuri. Pitkäaikaisen työttömyyden seurauksia ovat sosiaalinen sekä psyykinen syrjäytyminen. Eristäytyminen yhteiskunnasta, toimeettomuus ja taloudelliset huolet. Pienten lasten äidit eivät pääse selvittämään mitä vaihtoehtoja heille olisi tarjolla työelämässä ja koulumaailmassa. Myös nuoret, jotka tulevat Suomeen peruskouluiän ohittaneena sekä iäkkäät maahanmuuttajat, jotka eivät suomen kieltä osaa, ovat vaarassa syrjäytyä ja eristäytyä. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 36.)

Koulutus on keskeisessä merkityksessä kotoutumistyössä. Suomalaisessa yhteiskunnassa eläminen sekä selviytyminen edellyttävät maahanmuuttajalta niin kielitaitoa kuin yleissivistävää tietoa ja taitoa. Aikuisille maahanmuuttajille järjestetään Suomessa kotoutuskursseja sekä kieliopintoja, perusopetusta, projektiluonteisia kursseja, työllistämiskursseja, ammattiin valmistavaa opetusta sekä kielitaidon kehittyttä toisen- ja kolmannen asteen opintoja. (Korhonen & Puukari 2013, 237.) Sukulaisilta, tuttavilta, ystäviltä, koulukavereilta sekä viranomaisilta saatu tuki on tärkeää. Myös keskinäiset avunantoverkostot ryhmien sisällä auttavat. (Jasinskaja-Lahti 2002, 23.)

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta (493/1999). Lailla tehostetaan maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttaja saisi kotoutumisessaan osallistua yhteiskuntaan ja työelämäänsä omaa kieltään ja kulttuuria säilyttäen. Lain mukaan kotoutumissuunnitelman työvoimatoimiston kanssa tekee sekä on oikeutettu maahanmuuttaja, joka ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi tai hakee toimeentulotukea. Lain mukaan viranomaiset huolehtivat kotoutumista edistävien voimavarojen sekä toimenpiteiden järjestämisestä. Kotouttamisohjelmaa laatiessaan kuullaan mahdollisuuksien mukaan maahanmuuttajia, kansalaisjärjestöjä, työntekijä- ja työnantajajärjestöjä sekä muita paikallisia tahoja. Kotouttamisohjelman laativat viranomaiset (kansaneläkelaitos, poliisi) ja kunta sekä työvoimaviranomaiset (TE-keskukset, työvoimatoimistot). (Laine 2001, 88.)

Maahanmuuttovirasto päättää Suomen kansalaisuuden saamisesta, säilyttämisestä sekä menettämisestä ja kansalaisuusaseman määrittämisestä. Syntymän ja vanhempien kansalaisuuden sekä ilmoituksen ja hakemuksen perusteella voi saada Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden vapautus toteutuu vain, jos henkilöllä on tai hän saa toisen valtion kansalaisuuden. Suomen perustuslaissa säädetään Suomen kansalaisuudesta ja tarkemmin kansalaisuuslaissa. (Sisäministeriö 2019b.) Lapsen äidin ollessa Suomen kansalainen saa lapsi automaattisesti myös Suomen kansalaisuuden. Edellytyksenä on, ettei äiti ole menettänyt kansalaisuuttaan ennen lapsen syntymää. Kun vain isä on Suomen kansalainen, lapsen kansalaisuuden saaminen riippuu kahdesta asiasta.

Siitä ovatko lapsen vanhemmat avioliitossa, kun lapsi syntyy ja siitä, missä maassa lapsi syntyy. (Maahanmuuttovirasto 2019.)

Yleisesti perhe vaikuttaa päätökseen miksi valita juuri jokin tietty maa tai miksi päättää lähteä jostakin maasta. Kun sukua tai perhettä on jo valmiiksi jossakin maassa, on perässä lähteminen houkuttelevampaa ja helpompia asettua sellaiseen maahan. Parisuhde toisessa maassa asuvan omanmaalaisen tai erimaalaisen kanssa on myös yksi motivoiva syy muuttoon. Suomen lainsäädäntö määrittelee, että perhe on äiti, isä ja alaikäiset lapset. Esimerkiksi lapsi voi saada vanhempansa Suomeen, jos on itse alaikäinen ja tulee EU-maasta. Muualta kuin EU-maasta muuttanut ei saa lähtökohtaisesti tuoda edes puolisoa tai lapsia mukanaan. Oleskelulupa myönnetään vain silloin, jos viranomaisten mielestä on taloudellisesti kykenevä elättämään perheen. Toimeentulo edellytys on silti niin suuri, että muun muassa siivoojan tai lähihoitajan palkan saava ei täytä taloudellista alinta rajaa niin, että onnistuisi saamaan puolison tai lapset maahan. (Säävälä 2011, 14.)

Ulkomaalainen merkitään väestötietojärjestelmään, jos katsotaan kotikuntalain mukaisesti kotikunnan olevan Suomessa. Erityisestä syystä voi myös tilapäisesti Suomessa asuvan ulkomaalaisen merkitä väestötietojärjestelmään, vaikka kotikuntaa ei katsota olevan Suomessa eikä näin ollen voi saada kotikuntaan liittyviä oikeuksia. Maahan muutaneen ulkomaalaisen tullessa asumaan Suomeen pysyvästi on hänellä oltava vähintään vuoden oleskeluun oikeutettu lupa, mikäli sellainen häneltä vaaditaan. Kotikunta merkitään väestötietojärjestelmään muuttoilmoituksen perusteella yleensä, jonka ulkomaalainen saa maistraatista täytettäväkseen. Ulkomaalainen, joka on oleskellut Suomessa jo vuoden tai on tarkoituksena oleskella vähintään vuoden, on ilmoitettava väestötietojärjestelmään talletettavia tietoja. Tietoja ovat henkilötunnus, valtionhallinnon varmenne-tussa sähköisessä asiointissa tarvittava sähköinen asiointitunnus, osoite, nimi, kotikunta sekä asuinpaikka, tiedot kiinteistöstä, rakennuksesta ja huoneistosta, jotka yksilöivät kotikuntaa ja siellä olevan asuinpaikan sekä perheen tiedot. On myös todistettava, että näistä olevat tiedot ovat luotettavia. Ulkomaalaisen tulee henkilökohtaisesti käydä ilmoit-tautumassa maistraatissa, jotta hänet voidaan rekisteröidä. (Laine 2001, 10 – 11.)

Usein kotouttamistyö on viranomaiskeskeistä. Tavoitteena on tehdä kolmannen sektorin, työelämän ja yksittäisten kuntalaisten roolista nykyistä mallia keskeisempi sujuvaan arkeen kotoutumisessa. Etenkin pakolaisten ohjauksessa täytyy kiinnittää huomiota eri käsityksiin viranomaisten roolista, sillä useat pakolaiset ovat joutuneet viranomaisten sekä väkivallan, että vainon kohteeksi. (Korhonen & Puukari 2013, 192.)

Kulttuurille on lukemattomia eri ilmaisutapoja ja määritelmiä. Uskomukset, arvot, tavat, tarinat, tottumukset, säännöt ja viestinnän muodot voidaan esimerkiksi ymmärtää kulttuuriksi. Kulttuuri voi olla tietoista ja osaksi tiedostamatonta sekä hiljaista. Sukupolvien välillä kulttuuri välittyy oppimisen ja sosialisoinnin kautta, joka voidaan tämän näkökulman kautta yhteistä kieltä, symboleja ja koodeja. (Korhonen & Puukari 2013, 34.)

3.4 Virassa olevien kohtaaminen

Viranomaisuuksilla ja vuorovaikutuksella erilaisten viranomaisten kanssa voi olla maahanmuuttajan näkökulmasta suuri. Viranomaisuuksien ja vuorovaikutukset voivat toimia niin sanottuna peilinä, kun tekee sopeutumista uuteen ympäristöön. Erityisen merkityksellisiä turvapaikanhakijoille ovat arkipäivän kohtaamiset integroitumisen kannalta. Maahanmuuttajien kokemukset tukemisesta ja tukematta jättämisen tunne sekä ennakkoluuloiset kohtelut näissä arkipäivän kohtaamisissa vaikuttaa esimerkiksi uuteen ympäristöön kiintymiseen. (Hiitola ym. 2018, 99 – 100.) Viranomaisilla tarkoitan tässä yhteydessä kuntien ja valtioiden itse tuottamien tai ostamien palveluiden toimipiirissä olevia työntekijöitä ja henkilöitä, kuten opettajia, poliiseja, sosiaaliviranomaisia tai tulkkeja.

Tärkeä kotoutumisen edellyttäjä on positiivisten henkilökohtaisten kontaktien luominen viranomaisiin. Informaation ja tarvittaessa avun vastaanottamisessa välttämätöntä on positiivinen kontakti. Etenkin pakolaisten kohtaamisessa on tärkeää tiedostaa, mitä ajatuksia ja tunteita viranomaisten kohtaaminen heissä herättää. Ensikohtaaminen viranomaisen ja pakolaisen välillä ollessa positiivinen voi se herätellä luottamuksen ja yhteistyöhalun välittömästi. Toisaalta taas pelko viranomaisista tai heidän kunnioitus voi olla myös este positiivisen sekä luottamuksellisen kontaktin luomiseen ja jopa luoda etäisyyttä asiakkaan ja viranomaisen välille. (Korhonen & Puukari 2013, 197.)

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat järjestäneet koulutusta 1800-luvun lopulta lähtien ja maahanmuuttajaopiskelijoille suunnatut koulutukset ovat yleistyneet kotoutumislainsäätämisen jälkeen vuodesta 1999. Vapaasta sivistystyöstä kertova laki (632/1998) korostaa sivistystyön merkitystä elinikäiseen oppimiseen ja tukee tasa-arvoa, yhteiskunnan eheyttä sekä aktiivista kansalaisuutta. Omaehtoinen opiskelu myös on henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäjä. Opiskeluun rinnastetaan yhteisöön kuulumisen tunne, itsensä toteuttaminen, tekemisen ilo sekä sosiaalinen vuorovaikutus. Positiivisena vaikutuksena ovat henkinen hyvinvointi, elämänsisältö sekä –laatu, yhteiskunnallinen osallistuminen ja arjessa jaksaminen. Maahanmuuttajille on järjestetty niin sanottuja rinnasteisia

kotoutumiskoulutuksia Vapaa sivistystyön toimesta, joista pääkaupunkiseudulla osuus on 40 prosenttia kaikesta kotoutumiskoulutuksesta. Kotoutumiskoulutukset tavoittavat myös niitä maahanmuuttajia, jotka opiskelevat ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Jo koulussa olevat maahanmuuttajat voivat täydentää esimerkiksi kielitaitoaan erilaisilla kursseilla tai hakea opintoseteleitä, jotka vähentävät heidän opiskelukustannuksia. Koulutukset ovat sekä yleissivistävää että tutkintotavoitteisia. (Korhonen & Puukari 2013, 308 – 309.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Aiheen valinta

Valitsin Vertaista vailla -hankkeen opinnäytetyökseni, koska koen tärkeäksi monikulttuurisuuden tuntemisen sosionomin työssä. Maahanmuuttajista puhutaan paljon ja aihe vaikutti mielenkiintoiselta. Ennestään kokemusta minulla oli alaikäisten maahanmuuttajien kanssa työskentelystä, joten täysi-ikäiset maahanmuuttajat olivat opinnäytetyön käynnistyessä käytännössä vielä vieras kohderyhmä. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus ovat osa Suomea ja tulevat jatkossakin vahvasti olemaan. Useat maahanmuuttajat tulevat kulttuurista, joissa läheisverkosto on laaja. Välillä kuulee, kuinka vaikeaa Suomessa on, kun ei ole sukulaisia ympärillä auttamassa. Moni maahanmuuttaja on kotimaassaan hyvin koulutautunut, joten minua kiinnostavat myös heidän koulutukset ja työtaustat.

Tutkimuskysymyksinä opinnäytetyössä toimivat seuraavat kysymykset. Millaista vertaistukea maahanmuuttajat ovat saaneet? Millaista vertaistukea he kaipaavat kotoutumiseen ja työllistymiseen? Mitä mieltä he olivat intensiivikurssista? Tavoittelin maahanmuuttajien äänen esille tuomista. Heidän kokemusta siitä, että heitä kuunnellaan ja tunnetta siihen, että heillä on oikeus integroitua uuteen yhteiskuntaan. Ennen kaikkea tavoitteena oli selvittää hankkeelle mitä hyötyjä kurssille osallistuneet ovat saaneet, mitä jäivät kaipaamaan ja mitä vertaistuki heille merkitsee. Lisäksi liitteenä löytyy haastattelurungot sekä vertaiselle että intensiivikurssille osallistuneille.

Me sosiaalialan ammattilaiset kohtaamme nyt ja jatkossa työuramme varrella paljon eri kulttuurista ja uskonnoista tulevia henkilöitä. Maahanmuutto on kasvava haaste, jonka parissa olisi syytä toimia aktiivisesti ja etsiä uusia toimintamalleja kotoutumisen ja koututtamisen tueksi. On tärkeää ottaa huomioon myös tämän ryhmän erityistarpeita ja taustoja. On tärkeää havaita ja tuntea minkälaisia vaikutuksia maahanmuutolla on yksilöön sekä yhteisöön ja ymmärtää kotoutumisen prosessia.

4.2 Aikataulu ja prosessin kuvaus

Aiheen valinnan jälkeen otin yhteyttä toimeksiantajaani. Sovimme tapaamisen, jossa hän kertoi enemmän työn tarkoituksesta ja toiveita mitä siihen haluaisi. Aihe oli myös niin laaja, että rajasimme sitä opinnäytetyöhön sopivaksi. Hankkeen tulosten kannalta oli

parasta keskittyä erityisesti osallistujien kokemaan hyötyyn. Samalla kirjoitimme myös toimeksiantosopimuksen. Kopio toimeksiantosopimuksesta lähti koululleni sekä toimeksiantajalle.

Seuraavaksi alkoi opinnäytetyön suunnitelman laatiminen. Suunnitelmaan kuului materiaaliin perehtyminen. Haku tapahtui eri hakusanoilla eri tietokannoista tietoa ja jo tutkittua aineistoa etsien. Suunnitteluvaiheeseen kuului prosessin vaiheistus ja aikataulutuksen tekeminen sekä tutkimustehtävän määrittely ja menetelmän valinta. Aikataulutus ei pitänyt paikkaansa minulla. Suunnitelma oli valmis joulukuussa 2017. Suunnitelmaan sain kommenttia opinnäytetyöhön kuuluvassa suunnittelupajassa sekä sen hyväksyi toimeksiantaja ja ohjaava opettaja. Suunnitelman jälkeen aloitin tietoperustan kokoamisen sekä tein haastattelurungot (liite 1 & 2) valmiiksi. Tietoperustatyöpajassa sain vertaispalauteen ja mielipiteitä työstä, joka auttoi minua eteenpäin työssä. Tietoperustatyöpaja oli helmikuussa 2018. Maaliskuussa tapasin kaksi yhteisöpedagogiopiskelijää, jotka olivat hankkeessa mukana. He antoivat tietoa minulle muun muassa kieli tasosta. Kerroin heille opinnäytetyöstäni, jonka perusteella he valitsivat minulle haastateltavia. Samalla viikolla menin kuunteluoppilaaksi kurssille. Seuraavalla viikolla tapahtuivat haastattelut. Haastatteluiden jälkeen muokkasin vielä tietoperustaa, jonka jälkeen keskityin litterointiin.

Toukokuussa 2018 osallistuin menetelmän kertaus luennolle, jossa sain vahvistusta valintaani. Elokuussa tapasin ohjaavan opettajani, sillä aikataulutus oli pettänyt ja tarvitsin ohjausta jatkon kannalta. Alkuperäisen aikataulun mukaan työ olisi pitänyt olla valmiina esitettäväksi marraskuussa 2018. Syyskuussa osallistuin aikataulun venymisestä huolimatta tulostyöpajaan. Minulla ei ollut tuloksia esitellä, mutta sain taas hyvää vertaispalautea työn etenemisen kannalta. Litteroinnin jälkeen kirjoitin tulokset. Esitin opinnäytetyön keskeneräisenä helmikuussa 2019. Esityksen jälkeen kirjoitin yhteenvedon ja johdopäätökset, lopuksi luvun sekä tiivistelmän ja liitin tarvittavat liitteet. Lopullisesti valmis opinnäytetyö oli maaliskuussa 2019.

4.3 Tutkimusmenetelmänä haastattelu

Yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa on haastattelu, joten käytin haastattelua tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä. Haastattelun tavoite on selvittää, mitä joku ajattelee jostain asiasta ja mitä on mieleissään. Haastattelulle on tyypillistä, että se on ennalta suunniteltu, haastattelijan ohjaama ja haastatteliija motivoi haastateltavaa sekä pitää

keskustelua yllä. (Eskola & Suoranta 1998, 85.) Määrällisen tutkimuksen sijaan laadullinen tutkimus sopi opinnäytetyöhöni paremmin, sillä pyrin saamaan vastauksen ilmiöön, jota ei vielä tunneta. Laadullisessa tutkimuksessa isona kysymyksenä taustalla on mistä tässä on kyse. (Kananen 2014, 16.) Menetelmää valitessa kävin pohdintaa eri menetelmien välillä. Haluaisinko itse tulla kasvotusten kuulluksi, vai täyttäisinkö lappuja, joissa asia ei välttämättä tule ymmärretyksi kysyjälle niin kuin vastaaja on sen tarkoittanut. Menetelmä vaikutti minusta kaikin puolin sopivalta tutkimukseen käytettäväksi.

Tarkemmin sanottuna käytin haastattelumuotona teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelu etenee valittujen teemojen ja niistä tarkentuvien kysymysten mukaan. Teemahaastattelussa ei tarvitse edetä niin, että esittää jokaiselle haastateltavalle samat kysymykset samassa järjestyksessä vaan se on haastattelijan päätettävissä, miten haastattelun toteuttaa. Teemahaastattelulla koitetaan saada tutkimuksen kannalta merkittäviä ja hyödyntäviä vastauksia. Etukäteen päätetyt teemat tulevat jo aiemmin tutkimukseen liittyvää tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75.) Tilanne voi olla haastateltavalle outo, uusi ja epämiellyttäväkin kokemus, joten uskoin teemahaastattelun olevan paras vaihtoehto tutkimuksenkin kannalta.

Haastatteluiden teemat ovat valittu niin, että ne palvelevat mahdollisimman hyvin tutkimuksen tavoitteita ja tarkoituksia. Teoriaosuus opinnäytetyössä koostuu tukemaan tutkittavaa aihetta. Haastattelu koostuu viidestä teemasta. Teemat käsittelevät muun muassa haastateltavien koulututusta, työkokemusta sekä työnhakua ja kokemuksia vertais-tuesta Suomessa sekä koti/lähtömaassaan. Haastattelurungot löytyvät liitteinä opinnäytetyön lopusta.

Tutkimuksen aineistonkeräys menetelmänä toimi yksilöhaastattelu. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, joten se toimii tiedonkeruumenetelmänä loistavasti. Haastattelun etuna voidaan pitää sitä, että haastatteluaiheiden järjestystä voidaan vaihdella tilanteen mukaan sekä vastauksia on helpompi tulkita verrattuna muihin aineistonkeruumenetelmiin. Haastattelulla voidaan myös viestiä, että haastateltavalla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja hän saa tuoda esille vapaasti itseään koskevia asioita. (Hirsjärvi ym. 2009, 204 – 205.)

4.4 Haastatteluiden toteutus

Haastattelun alussa kerroin haastateltaville mahdollisimman tarkasti ja selkeästi miksi haluaisin heitä haastatella, minkälaista tutkimusta olen tekemässä, miten haastattelu etenee sekä ketkä kuuluvat tutkimustyöryhmään eli ketkä pääsevät haastatteluaineistoa käsittelemään. Haastateltavalle on hyvä kertoa, että tutkimusaineistoa käytetään vain aihetta koskevassa tieteellisessä tutkimuksessa ja/tai -opetuksessa, sillä näin rajataan aineiston muunlainen käyttö pois (Kuula 2011, 115). Haastateltavat olivat minulle valinneet kurssilla toimineet ohjaajat, jotka tunsivat jo hiukan heitä ja pystyivät paremmin arvioimaan, ketkä sopisivat haastatteluun. Haastatteluun sopivuudella tarkoitan henkilöitä, jotka ovat omaksuneet suomen kielen taidon niin, että tutkimusten tulosten kannalta haastattelut onnistuisivat. Intensiivikurssille osallistuneista haastattelin kuusi ja kurssille osallistuneista vertaisista yhden. Haastateltavien määrä oli sopiva. Ei liikaa eikä liian vähän, jotta tuloksia pystyi vertailemaan.

Henkilötietojen ja tunnistetietojen suojaamista säätelee henkilötietolaki ja sen ohella myös tutkimusetiikka. Yksityisyydensuojasta huolehditaan tavanomaisimmin lupamalla, että tutkittavat eivät ole tunnistettavissa tutkimusjulkaisuissa. Henkilötietoja sisältäviä aineistoja voidaan säilyttää vain niin kauan kuin tutkimuksen käytännön toteuttaminen sitä edellyttää. On tärkeää kertoa tutkittaville, miten säilytettävien tunnistetietojen luottamuksellisuus turvataan. (Kuula 2011, 108 – 109.) Haastatteluiden tallentamisen hoidin omalla puhelimellani, johon tiedostot tallensin värikoodein kolmen kansion taakse. Värikoodit takasivat sen, että haastateltavan sukupuoli tai nimi ei olisi selvinnyt, jos olisi käynyt niin, että äänitiedostot olisivat vuotaneet muiden nähtäville ja kuuluville. Haastatteluihin otin mukaan laturin sekä toisen puhelimen, jos ensimmäinen puhelin olisi hajonnut. Puhelin sijaitsi haastatteluiden aikana minun ja haastateltavan välissä, joten pystyin tarkkailemaan puhelinta, että se varmasti tallensi. Haastateltavat voivat myös kieltäytyä nauhoituksesta halutessaan (Eskola & Suoranta 1998, 89). Äänittämisen lisäksi haastattelun aikana tein vihkooni erilaisia merkintöjä ja tukisanoja muistini tueksi, jonka uskoin helpottavan litterointia. Merkinnät osoittautuivatkin hyväksi, sillä ne helpottivat huomattavasti litterointi osuutta.

Kaikki haastattelut toteutuivat maaliskuussa 2018. Haastatteluajat olivat laitettu intensiivikurssin aikatauluun, joten haastattelu siis kuului käytännössä kurssiin. Kurssille osallistujien haastattelut tapahtuivat kaikki saman päivän aikana samassa tilassa ja heille tutussa rakennuksessa. Olin toivonut jokaisen haastatteluun käytettäväksi 45 minuuttia,

mutta aikataulutuksen vuoksi minulla oli käytössä 30 minuuttia haastateltavaa kohden. Mentorin haastattelun sovimme keskenämme yhden kurssipäivän päätteeksi ja se haastattelu kesti noin 50 minuuttia. Pyysin jokaiselta haastateltavalta luvan nauhoitukseen, jotta pystyin rauhassa litteroida haastattelun ja palata tarpeeksi useasti haastattelutilanteeseen. Kaikille haastateltaville nauhoitus sopi. Maahanmuuttajia haastatellessa täytyy muistaa puhua selkeästi ja hitaasti, välttää arki- ja ammattikielen käyttöä sekä varmistaa ymmärsikö hän kysymyksen (Gujral 2002, 482).

Ennen varsinaisia haastatteluja on päätettävä haastattelun ajankohdasta, paikasta, likimääräisestä kestoista ja haastattelun välineistöstä. On päätettävä mikä viikonpäivänä ja mihin kellon aikaan haastattelu tapahtuu. Haastattelupaikan valintaan vaikuttaa monet seikat, esimerkiksi tutkittava ilmiö ja haastateltavat itse. Yleisimmin haastattelupaikka on jokin laitos tai julkinen tila tai haastateltavan työpaikka. Haastattelua suunniteltaessa täytyy miettiä sopiva paikka missä haastateltava tuntee olonsa hyväksi. Tilan olisi hyvä olla tarpeeksi rauhallinen, jotta taustamelu ei häiritsisi haastattelua. Haastattelun suunniteltu kesto ja aloitusaika on hyvä ilmoittaa haastateltaville tarpeeksi ajoissa. Haastatteluiden tallentaminen on välttämätöntä, esimerkiksi kasettinauhuri tai sanelukone on hyvä väline tallentamiseen. Haastattelun voi nauhoittaa suoraan kannettavalle tietokoneelle mikrofonina käyttäen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 73 – 75.)

4.5 Aineiston litterointi ja analysointi

Tutkimusaineisto koostui haastatteluista. Jotta pystyin aloittamaan tulosten analysoinnin, oli saatava kaikki aineisto samaan muotoon, joten ensiksi litteroin haastattelumateriaalin (Kananen 2014, 99). Kuuntelin haastattelut useaan kertaan ja kirjoitin ne sanasta sanaan tekstiksi. Haastatteluiden ollessa tekstinä pystyin aloittamaan yhteenvedon ja tekemään johtopäätöksiä. Analyysin tekoa helpotti se, että tein yksin haastattelut sekä litteroinnit. Toisaalta yksin tehdessä en saanut toista näkökantaa pohdinnoilleni ja tämä veikin kauan aikaa, kun mietin haastatteluja monelta eri kannalta. Laadullisen tutkimuksen analyysin etenemiseen kuuluvat päätöksen teko, aineiston läpikäyminen ja olennaisen tiedon merkitseminen, merkittyjen asioiden kerääminen erilleen muusta aineistosta, aineiston luokittelu ja yhteenvedon kirjoittaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 – 92).

Kirjoittamalla ei ehdi saada kaikkea kuultua kirjattua ylös, joten äänityksen voi jällenpäin kuunnella tarvittavan monta kertaa haastattelun purkamiseksi. Pystyisin palaamaan

haastattelunauhoituksiin tarvittaessa litteroinnin aikana. Pohtia mitä haastateltava mah-
toi ajatella jonkun tauon aikana tai miltä äänenpaino vaikutti joidenkin haastattelukysy-
myksien aikana. Nauhoittamalla haastattelu saadaan säilytettyä olennaisia seikkoja, kun
taas kirjoittamalla vastauksia ylös menettää esimerkiksi haastateltavan äänenpainot,
tautot ja johdattelut asiaan (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92).

Aineiston analysointi tapahtui perusanalyysimenetelmää eli sisällönanalyysi menetel-
mää käyttäen, jota voi käyttää kaikissa laadullisissa menetelmissä (Tuomi & Sarajärvi
2009, 91). Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä. Sisällönanalyysissä erotellaan tutkimus-
kysymyksillä olennainen osa tutkimukseen liittyen, joka koostetaan tiivistetyksi, jolloin
saadaan tuotua olennainen asia esille kokonaisuuksina. Sisällönanalyysillä siis tutki-
musta varten kerätty aineisto järjestellään johtopäätöksiä varten. Tämän vuoksi sisäl-
lönanalyysillä tehtyjä tutkimuksia on kritisoitu, sillä tutkimuksista ei välttämättä ole onnis-
tuttu johtopäätöksiin, vaan aineisto on esitelty tuloksina. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101 –
104.) Analysoidessa kävin useaan kertaan valmiiksi litteroidut aineistot läpi ennen kuin
aloitin tutkimukseen nähden turhan tekstin poistamisen. Otin pois kohdat, joissa haasta-
teltava ei ollut ymmärtänyt kysymystä oikein, vaan keskustelu oli lähtenyt tutkimuksen
tulosten kannalta väärään suuntaan etenemään. Myös muut epäolennaiset huomautuk-
set muun muassa säästä tai huoneen lämpötilasta poistin. Tutkimuksen kannalta turhan
tekstin poistamisen jälkeen pystyin keskittymään lopullisten tulosten saamiseen. Analy-
soinnissa sivumäärää on vaikea arvioida, sillä fontin suuruus vaihtelee tekstissä. Fontin
suuruuden säätämällä pystyin korostamaan tärkeitä asioita, jotka olivat oleellisimpia
tutkimuksessa. Litteroinnin lisäksi löytyy kymmeniä ruutupaperille piirrettyjä kaavoja,
tekstipätkiä, päivämääriä, paikkojen nimiä ja muita merkintöjä. Kaavoja ja merkintöjä tuli
niin litterointi kuin analysointi vaiheessakin. En tosin pidä tärkeänä tai oleellisena tietona
tekovaiheessa olevien sivujen määrää, joten sitä on vaikea arvioida.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa aineiston analyysin lisäksi esittelen haastatteluista poimittuja sitaatteja. Värikoodien pois jäännin vuoksi henkilöiden vastauksia ei voi yhdistää toisiinsa. Puhetyyliä olen muokannut selkeämmäksi Suomeksi, helpommin luettavaksi sekä ymmärrettäväksi ja jotta vastaajan anonyymiys säilyisi. Lisäksi olen poistanu sitaateista turhia täytesanoja, kuten öö ja tuota, jotta teksti olisi selkeämpää. Lainaukset ovat puhekielillä. Sitaattien jälkeen sulussa on tunnustemerkintä (V) jos lainaus on poimittu vertaisen haastattelusta. Sitaatin perässä ollessa (O) tarkoittaa se intensiivikurssin osallistujaa. Tunnisteista olen jättänyt analyysivaiheessa olleet värikoodit pois.

5.1 Haastateltavien perustiedot

Kuudesta kurssille osallistuneesta haastateltavista yksi oli tullut Suomeen 2010, neljä vuonna 2015 ja yksi 2016. Jokainen heistä oli lähtöisin eri maasta. Joukossa oli yksi turvapaikanhakija, kaksi koulupaikan vuoksi tullutta ja kolme kumppaninsa työn perässä muuttanutta. Vain yhdellä oli lapsi, joka tuli mukana Suomeen. Haastateltavien iät sijoittuvat 27-43 välille. Vertainen puolestaan oli ollut maassa jo 27 vuotta.

*Haluan opiskella Suomalaisessa koulussa. Kävin Vaasassa opiskele-
massa kandidyyön ja nyt olen Turun yliopistossa opiskelemissa maisteriksi.
Mulla on vielä yksi vuosi jäljellä. (O)*

*Miehen perässä. Minun poikaystävä asui täällä seitsemän vuotta, hän tuli
aikaisemmin opiskelemaan ja me tapasimme 2-3 vuotta sitten unkarissa ja
sitten minä muutin tänne hänen perässä. Ei mulla ollut opiskelupaikkaa
eikä työtä tiedossa. (O)*

Sain turvapaikan. (O)

5.2 Koulutuksen tärkeys

Haastateltavilla oli hyvin eri aloilta koulutusta. Haastateltavat olivat kaikki sitä mieltä, että koulutus ja kouluttautuminen on heille tärkeää. Yhdelle ei ollut nykyisellä koulutuksella

merkitystä, koska ei halua tehdä sitä työtä enää Suomessa eikä missään muuallakaan. Jokainen haastateltava oli käynyt koti- tai lähtömaassaan vähintään ammattikoulun tason koulutuksen. Joukossa oli automaatioasentajan tutkinto, pelastus- ja palo-insinööri, ravintola- ja catering ala, filologi sekä liiketoiminnan ja kansainvälisen taloustieteen tohtori. Kouluttautumista pidettiin tärkeänä Suomessa ollessa, jotta oppii kieltä paremmin sekä on enemmän mahdollisuuksia työllistyä.

Kaksi haastateltavaa olivat sillä hetkellä koulussa, jota he kävivät englannin kielellä. Toinen kertoi opiskelunsa olevan niin itsenäistä, ettei hän puhu edes suomalaisille luokkakavereilleen oikeastaan koskaan suomea. Yksi haastateltavista pohti eri alojen välillä, mihin hakee kouluttautumaan. Toiveena oli käydä ensin ammattikoulu, jonka jälkeen mahdollisesti jatkaa ammattikorkeakouluun. Haastattelun hetkellä hän käy intensiivikurs- sin lisäksi kaksi tuntia viikossa kielikurssilla, mutta koki määrän liian vähäiseksi. Ylimääräistä aikaa jää paljon ja kielikursseilla on kielellisesti eri tasoisia, joten oppimistahti on hidasta. Itsenäisesti hän kertoi opiskelevansa lukemalla suomalaista kirjallisuutta. Kirjojen lukemisen hän koki haastavana, mutta uskoo sen kehittävän kuitenkin kielitaitoa. Eräs haastateltava kertoo hakevansa ammattikorkeakouluun sosiaalialalle seuraavassa haussa, sillä silloin hänen projektinsa on loppunut silloin ja sosiaaliala on alkanut häntä kiinnostamaan.

Yhdellä haastateltavalla oli saman aikaisesti neljäkin suomen kielen kurssia menossa. Määrä neljä voi kuulostaa suurelta määrältä tunteissa, mutta yhtä kurssia ei ole montaa tuntia viikossa, joten määrä jää silti vähäiseksi, mutta on tyytyväinen, että on mahdollisuus olla niin monella kurssilla saman aikaisesti. Kielikursseja arvostettiin ja oltiin kiitollisia, että niitä järjestettiin.

Opiskelen suomen kieltä nyt. Minulla on 5-6 kurssia takana suomen kieltä. Nyt kevään jälkeen on 10 kurssia. Nyt olen neljällä eri suomen kielen kurs- silla, koska haluan oppia nopeasti. Yksi on NY-kurssi, sitten on työväen- opisto ja Aurala on keskitasoa vahvempi kielikurssi. Ja sitten oli jokin vielä mitä en muista. (O)

Haluan hakea ensi vuonna sosionomiksi täällä. Ja sitten ehkä psykoterapeu- tiksi, jos puhun hyvin suomea. Tämä on suunnitelmani. (O)

5.3 Työ Suomessa

Haastateltavista yksi oli tuore yrittäjä. Hän kertoi, että Suomessa on paljon palveluja ja paikkoja, joista saa apua. Se antaa kaikille mahdollisuuden perustaa oman yrityksen. Hän itse oli saanut apua Potkurista ja TE-toimistosta sekä lisäksi hänelle oli myönnetty starttiraha, jota hän piti isona tukena yrittäjyydessä. Hän ei pidä yrittäjyyttä vaikeana, mutta ei myöskään helppona. Kuitenkaan se ei ole vaikein asia hänen elämässä. Myös vertaisella oli kokemusta yrittäjyydestä, sillä hän oli toiminut aikoinaan Suomessa kaksi vuotta yrittäjänä. Varsinais-Suomen Yrittäjien ollessa hankkeessa mukana, toi se uutta tietoa yrittäjyydestä, työmarkkinoista ja myös työn hakemisesta kurssille osallistuneille.

Vertaisen lisäksi haastateltavista kolme kuudesta oli ollut palkkatyössä Suomessa. Kaksi oli hakenut töitä, mutta ei ollut saanut työtä. Yksi ei ole vielä tehnyt eikä hakenut töitä, sillä koulu vie kaiken ajan, joten työ ei ole ajankohtainen. Kurssille osallistuneista haastateltavista kukaan ei ollut ollut ammattiaan vastaavassa työssä. Yhden työsuhde oli ollut määräaikainen, kaksi lopetti työt kuukauden jälkeen. Toinen kertoi syyksi lapsen harrastukset ja muun elämän sekä lisäksi hänen ei ole pakko tehdä töitä, sillä puoliso on töissä. Kolmas lopetti työt keskittyäkseen paremmin yritykseensä.

En ole tehnyt töitä, mutta olen ollut työharjoittelussa. Ensimmäinen oli kuukausi muuttofirmassa. En tykännyt siitä, mutta se oli hyvä suomen kielen kannalta, koska asiakkaat puhuivat suomea, niin mun oli pakko myös puhua. Toinen 1,5 kuukautta parturissa. (O)

Vähän. Kuljettajan työtä, se oli määräaikainen työ. (O)

Kaikilla haastateltavilla ei ollut kokemusta työnhausta Suomessa. Ne keillä oli kokemusta työnhausta Suomessa, kertoi sen olevan vaikeaa. Osa arveli, että työnantajat eivät palkkaa heitä taustansa takia. Osa pohti kielitaidon, tutkinnon ja työkokemuksen puutteita. Myös ennakkoasenteita toista kulttuuria kohtaan epäiltiin työnhaussa. Työnhaku vaikutti olevan todella iso prosessi, mikä on kielitaidottomalle mahdottomuus. Eräs haastateltavista sanoi olleensa jo neljässä eri työkokeilussa. Nyt hän on laittanut yli 40 työhakemusta, joista yhteen on tulossa työhaastattelu. Hän on korkeasti koulutettu ja lähtömaassaan työkokemusta kerryttänyt. Suomessa on vain vähän tarjolla hänen alansa työpaikkoja, joka lisää haasteita työn saantiin.

Työnhaku tosi vaikeaa. Mä luulen, jos ei ole suomen kielen taitoa, sitten se on melkein mahdotonta saada työtä. Koko prosessi on vaikea. Netistä on helppoa löytää töitä suomessa kyllä, mutta se haku... Tulen tarvitsemaan apua siihen. (O)

Olen hakenut työtä. Viime vuonna ehkä 6 kuukautta olin etsinyt työtä, en saanut. Työnhaku on vaikeaa. Ehkä mun tilanne on huono, oli huono, ei nyt. Suomen kieli oli heikko. Mulla ei ollut mitään suomalaisen todistuksia. Mulla ei ollut mitään kokemusta täältä. On vaikea päästä töihin. (O)

5.4 Intensiivikurssin tarpeellisuus ja hyöty osallistujille

Jokainen haastateltavani piti intensiivikurssia hyödyllisenä. Syitä hyödyllisyydelle oli monia. Osa kertoi oppineensa tekemään paremman CV:n, osa oppi uusia sanoja sekä saivat uusia kavereita ja jopa ystäviä kurssilta. Moni sanoi, että toivoi kurssin kestävän kauemmin, sillä kokivat sen niin hyödylliseksi. Yksikään haastateltavista ei ollut sitä mieltä, että intensiivikurssi olisi ollut heille hyödytön tai ei olisi halunnut käydä kurssilla. Yksi haastateltavistani oli pystynyt sopimaan kurssin järjestäjien kanssa, että käy vain niillä tunneilla, jotka tukevat häntä yrittäjyyteen. Esimerkiksi työnhakuun liittyvät tunnukset eivät olleet hänelle ajankohtaisia, joten hän jäi pois niiltä tunneilta. Hänen mielestään oli hyvä, että kurssia pystyi räätälöimään itselle sopivaksi. Eräs kertoi toivoneensa, että samanlainen kurssi olisi järjestetty jo vuosia sitten. Kurssista ei haastateltavien mielestä löytynyt muita huonoja puolia kuin sen lyhyt kesto.

Se oli yksi kurssi minun elämäni parhaimmista. Se on tosi hyvin suunniteltu. Vierailijat ovat olleet tosi kiinnostavia. Minun suomen kielen taito on parantunut varmasti. (O)

Tämä kurssi oli tosi hyvä mulle, koska opin miten tehdään cv, miten tehdään työhakemuksia, tutustuin mistä voin hakea työtä, tosi paljon linkkejä. Puhuin tosi paljon suomea, tottakai oli hyötyä. Tutustuin ihmisiin, jotka on mun elämän reitillä tästä eteenpäin. Se oli tosi iso plussa. Halusin kiittää, koska tämä oli tosi hyvä kurssi mun mielestä. Ennen kun, tulin kurssille en oikeasti ajatellut, että kurssi on niin hyvä. Jos rehellisesti pitää sanoa niin tulin, koska en halua jäädä kotiin koko päiväksi. Halusin vain, että aika

menee koulussa kurssilla, mutta nyt mun pitää sanoa, että oli tosi hyvä kurssi mulle. Paljon hyötyä ja opin paljon. Valitettavasti oli lyhyt. Sain monta ystävää. Ehkä tästä eteenpäin voimme olla yhdessä. Olen tosi tyytyväinen.
(O)

Kielitaidon kannalta haastatteluissa tuli ilmi suomen kielen oppiminen. Vaikka osaa asioida arkipäiväiset asiat suomen kielellä, toi kurssi paljon uusia sanoja liittyen työnhakuun tai koulutukseen. Uusia sanoja oppiessa on helpompi etsiä myös netistä tietoa ja ymmärtää paremmin lukemaansa sekä kuulemaansa. Vertainen esittää kiitollisuutensa, että heille on järjestetty niin hyviä kielikursseja silloin, kun hän tuli Suomeen. Hän pääsi vuoden kestäväälle kielikurssille, joka oli viisi päivää viikossa ja saivat myös kotiläksyjä. Hän kehuu opettajia, kuinka hyviä he olivat, vaikka heillä ei silloin vielä ollut kovin paljon kokemusta maahanmuuttajista. Vieläkin hän muistaa opettajiensa nimet.

Työnhaun kannalta apua, kielitaidon kanssa en niin paljon kuin haluaisin. Mä voin puhua suomea, mutta mä haluan myös kirjoittaa. Kirjoitus on ongelma mulle. Jos mä puhun, että tiedän että sanon väärää sanoja mutta ne on helpompi puhua kuin kirjoittaa. (O)

Oli tosi paljon hyötyä. Suomen kielen puhuminen on tärkeää. Verkosto on pientä, joten tuki on pientä. Kotoutumiskoulutuksessa kaikki on maahanmuuttajia, siellä ei paljon tutkinnon ihmisiä, kaikki on pakolaisia lähes. (O)

5.5 Vertaistuen merkitys maahanmuuttajille

Vertainen sanoo olevansa kiinnostunut tekemään maahanmuuttajien parissa töitä, sillä tietää mitä he käyvät läpi, koska on aikoinaan ollut samassa tilanteessa. Maahanmuuttajilla on ongelmia kielen kanssa ja on erilaisia paikkoja missä joutuu asioimaan. Silloin kun vertainen itse on tullut Suomeen ei ollut niin paljon apua kuin tänä päivänä maahanmuuttajilla on. Ei ollut kännykkää millä soittaa ihmisille tai etsiä netistä tietoa eikä netistä löytynyt niin paljon tietoa, jos nettiin jossain pääsi. Ei ollut niin paljon verkostoja, oli vain se porukka keiden kanssa oli tullut Suomeen. Kun vertainen kuuli Vertaista vailla -hankkeesta, hän tunsu halua osallistua projektiin. Projekti kuulosti mielenkiintoiselta ja hänellä olisi mahdollisuus jakaa omaa kokemustaan maahanmuuttajille, jotka ovat tulleet hänen jälkeensä Suomeen.

Jos mä voisin auttaa heitä löytämään oman tien. Se toisi todella hyvän fiiliksen mulle itselle. (V)

Koska haastateltavat olivat eri maista ja erilaisista lähtökohdista, oli odotettavissa moninaisia vastauksia vertaistuen tarpeesta. Ensimmäisenä haastateltaville tuli raha mieleen vertaistuesta. Ehkä tuki sana on tullut tutuksi rahan myötä. Enemmän avattuani vertaistukea he ymmärsivät paremmin mitä tarkoitan. Yksi haastateltava kertoo tuen tarkoittavan rahaa, ei läheisiä. Selitettyäni tarkemmin hän sanoo, ettei raha ole hänelle tärkeää elämässä. Omassa maassa ihmisten välit ovat tosi tärkeitä, mutta valitettavasti se ei ole Suomessa sama asia. Ystäviä ja perhettä pidetään tärkeänä.

Osa oli sitä mieltä, että Suomessa kaiken löytää netistä, joten tukea ei välttämättä tarvitse. Tuen tarve ilmenee kuitenkin kivana ajatuksena. Osalla oli kumppani myös Suomessa, joka oli tukena. Kaksi haastateltavaa ilmaisee kumppaninsa olevan osaavampi ja kokeneempi tietyissä asioissa, joten he auttavat. Verrattuna koti- tai lähtömaassa saatuun tukeen vastaukset olivat erilaisia. Ystävien ja perheen tukea mietittäessä ilmenee koti- ja lähtömaassa sen olevan parempi. Yhteiskunnallisesti Suomi oli kaikkien paitsi yhden mielestä parempi. Yhden vastaus perustuu siihen, että hän ei ole oikeastaan kaivannut tai tarvinnut tukea, joten ei osaa antaa mielipidettä, mutta pohtii, että voi olla samalla viivalla tai Suomen ehkä olevan parempi. Kolme mainitsee haluavansa suomalaisia kavereita, joiden kanssa jutella ja joilta voisi kysyä asioista. Myös vertainen ottaa esille, että maahanmuuttajat usein kysyvät missä voisi tutustua suomalaisiin ihmisiin.

Mulla tulee semmonen tuntu, että se tarkoittaa auttamiseen ja sitten jaksamiseen. Tällaista mulla tulee mieleen ensiks. (V)

Jalkapallo porukasta saan tukea, Suomalaiset auttaa salilla. Suomalaisen pitää ensin tuntea ja nähdä muutaman kerran niin sitten he auttavat. (O)

Yritän aina ensin itse. Sen jälkeen pyydän oman maalaisilta ja vasta sen jälkeen suomalaisilta. (O)

Asun yhteisökylässä, mun verkosto on tosi iso. Saan paljon tukea. Jos tarvitsen jotain apua, minulla on paljon ystäviä, jotka auttavat. Voin soittaa, tavata ja keskustella. Koska alussa kun tulin tähän projektiin (työskenteli projektissa) ja sitten kun, se loppui, oli tosi vaikeaa, koska suomen kieli ei ollut tuttu minulle vielä. Silloin oli paljon ihmisiä ympärillä, jotka auttoivat. (O)

Kaikki ilmaisevat tuen tarpeen työnhakuun liittyvissä asioissa. Osa haastateltavista tiesivät keneltä kysyvät apua, kun se on ajankohtaista. Intensiivikurssi antoi myös vinkkejä, miten työnhaussa edetään. Haastatteluvastauksissa huomaan epävarmuuden työnhaakuun. Se tuntuu olevan kovin erilaista mihin he ovat tottuneet aikaisemmin. Haastattelun edetessä ilmenee kuitenkin, että intensiivikurssilta on saanut apuja työnhakuun, tässäkin toiset enemmän kuin toiset. Vertainen ajattelee, että kurssille osallistujilta puuttuu itsevarmuus. Voi olla tutkinto ja työkokemusta, mutta he pelkäävät. Suomi on heille uusi maa, uusi kieli ja uusi kulttuuri. Vertainen ajattelee itsevarmuuden antamisen isoimpana asiana ja tukena on antaa eväitä itsevarmuuteen. Täytyy kertoa mahdollisuuksista ja vahvistaa heidän itsetuntoa, mutta kaikki lähtee itsestä. Esimerkkien kertominen on myös auttanut. Vertainen tuntee kolme maahanmuuttaja lääkäriä, jotka työskentelevät nyt lääkäreinä Suomessa. Lääkäriksi pääsy ei ole tapahtunut itsestään, vaan se on vaatinut työtä, tavoitteiden tekemistä ja niiden tavoittelemista.

Haastatteluissa ilmenee, että etenkin Arabimaista tulleet maahanmuuttajat eivät saa työn kannalta tukea lähtömaahan jääneeltä perheeltä ja suvulta. Sukulaisen soittaessa mitä teet nyt, täytyisi vastaus olla töitä. Suku ajattelee, että ihminen tulee Suomeen ja menee töihin, koska on jo suorittanut koti- tai lähtömaassaan tutkinnon ja ollut työelämässä. On vaikea ymmärtää, että täytyy käydä kielikursseja ja ehkä jopa tutkinto Suomessa päästäkseen töihin. Suvulta saama palaute luo myös painetta ja stressiä. Yhden haastateltavan mielestä on hänen oma vikansa, että hän on työtön. Hän ei halua siihen apua, koska on itse aiheuttanut tilanteen. Samaan aikaan hän on kuitenkin positiivisen toiveikas, että joskus pääsee haluamaansa työhön.

Kertoa, että kaikki on täällä mahdollista, jos te haluatte. On mahdollisuus opiskella lisää, on mahdollisuus päästä töihin ja avaa yritys. Mutta se vaatii jatkuvaa yrittämistä. Ei ole väliä onko maahanmuuttaja vai suomalainen, kaikkien täytyy yrittää. Yksi opiskelija oli niin surullinen, kun hän oli hakenut 40 kesätyöpaikkaa, mutta kukaan ei ole vastannut. Yhden vaimo on suomalainen, joka on lähettänyt yli 60 työhakemusta ja sitten vasta pääsi töihin. (V)

En kaipaa, tämä on mun oma ongelma. Olen ollut pitkään kotiäiti. Tämä on mun syy. Tottakai mä en halua hakea työpaikkaan missä ei tarvi niin paljon suomen kieltä. Sen takia mä haluan oppia kieltä koko ajan enemmän ja enemmän, että mä saan tän työpaikan minkä haluan ja mistä tykkään.

Onneksi mun ei oo pakko mennä töihin, että mä saan oppia suomen kieltä.
(O)

Rakastan Suomea! (O)

6 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Valtaväestöön verrattuna maahanmuuttajat ovat huonommassa asemassa niin koulutuksen suhteen kuin työmarkkinoilla. Länsimaisissa yhteiskunnissa maahanmuuttajat ovat muodostaneet huono-osaisten kerrostuman. EU-maissa ollaan huolissaan tästä, sillä se kertoo suorasta ja epäsuorasta syrjinnästä. Suomi ei ole muita länsimaita paremmassa asemassa. Suomen tilastot kertovat seuraavaa: maahanmuuttajataustaisten työttömyysluku on kolme kertaa suurempi verrattuna kantasuomalaisten työttömyyteen. Myös toimeentulotuen tarve maahanmuuttajilla on suurempi kuin valtaväestön. (Lasonen ym. 2011, 232).

Tutkimuksen yksi haastattelukysymys käsitteli vertaistukea. Millaista vertaistukea haastateltavat ovat saaneet niin kotoutumiseen kuin työllistymiseenkin. Haastateltavista vertaistukea kaipasivat kaikki joissain asioissa. Osa enemmän kuin toiset. Enemmän vertaistukea kaipasivat he, jotka elivät yksin ilman puolisoa. Esille nousi myös ystävän tarve, jonka kanssa tehdä asioita tai vain olla. Ystävältä saisi samalla myös tukea. Vertaistukea siis kaivattiin myös hyviin ja positiivisiin asioihin. Toisaalta ei osattu ystävää kaivata, sillä oli jo tottunut etsimään netistä tiedon ja ystävien löytäminen oli ilmaantunut hankalaksi. Yksikään haastateltavista ei pitänyt Suomea huonona paikkana elää, vaikka olikin jättänyt perheen ja ystävät tullessaan Suomeen. Kolmella kuudesta oli ollut todella tiiviit ja läheiset välit perheeseensä mikä toi surua ja alakuloa nyt. Nämä kolme peilasivat jättämäänsä elämää nykyiseen elämäntilanteeseen ja ajattelivat, että jotta jotain voi saada, on jotain jätettävä taakseen. Vertaistuen käsitys ja merkitys oli selkeästi vaikea ymmärtää. Haastattelun aikana lähes kaikkien kanssa käännettiin heidän omalle äidinkielelleen vertaistuki sanaa, mutta silti sen ymmärrys tuntui jäävän vajavaiseksi.

Työn hakuun ja työllistymiseen liittyvät kysymykset saivat aikaan paljon puhetta ja pohdintaa. Ajattelen ja uskon sen johtuvan siitä, että työnhaku pyörii mielessä paljon ja sitä pidetään jonkinlaisena päämääränä. Suomessa hankittu työkokemus, suomen kielen taito ja Suomessa kertynyt asumisaika ovat tärkeimpiä työn saantiin vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi asenteilla ja henkilökohtaisilla valmiuksilla on vaikutusta yhtä kuin koulutuksella, työkokemuksella tai muodollisella pätevyydellä. Tärkeää on oma-aloitteisuus, kontaktit, aktiivisuus ja suomalaisten tapojen hallinta. (Jasinskaja-Lahti 2002, 23.) Haastateltavat kokivat lähtömaassaan suoritetun tutkinnon ja työkokemuksen menettävän merkityksensä, kun koittavat päästä Suomessa työelämään. Mahdollisuudet tehdä töitä arvioitiin

heikoksi lähtömaassa suoritettulla tutkinnolla. Kokemus oli hajanaista haastateltavilla, osalla oli kokemusta työnhausta ja osalla sitä ei ollut ollenkaan. Haastatteluissa ilmenee, että vertaistukea kaivataan työnhakuun. Vertaistuki työnhakuun toisi haastateltaville varmuutta. Osa kertoo saaneensa jo paljon vinkkejä ja varmuutta intensiivikurssilta.

Työnantajille todistetaan tutkinnolla osaaminen työtehtävään, joten muissa maissa suoritettut tutkinnot voi lukea riskiksi, sillä tutkintojen sisältöä on vaikea tulkita. Suomessa suoritettu koulutus ja tutkinto orientoi hyvään uraetenemiseen. Työelämään pääsy edistää maahanmuuttajien hyvinvointia ja kotoutumista. Näiden lisäksi väestön ikääntyessä, tarvitsemme maahanmuuttajien työpanosta yhä enemmän. Kotoutumisen ja hyvinvoinnin kannalta on tasa-arvoinen työelämäosallisuus tärkeää. Kantäväestöön verrattuna työllistyvät maahanmuuttajat todennäköisesti fyysisesti raskaimpiin töihin. Maahanmuuttajan on vaikeampi saada koulutustaan vastaavaa työtä ja heidän asema työmarkkinoilla on muuta väestöä epävakaampi. Siitä huolimatta ei ole maahanmuuttajien työoloista sekä työterveydestä systemaattisesti koottua tietoa riittävästi. (Työterveyslaitos 2017.) Usko omaan kykyyn ja työllistymiseen vaikuttaa motivaatioon ja lujittaa tahtoa jatkaa aktiivista työn etsimistä.

Työ on joskus ikään kuin pakko vastaanottaa, vaikka se ei vastaisi koulutustaan. Haastattelun antajista osa ilmaisi mielipiteen siitä, että kotiin ei voi jäädä makaamaan vaan joskus täytyy ottaa väliaikainen työ mitä ei halua tehdä loppuelämäänsä. Väliaikainen työ on kuitenkin askel eteenpäin. Intensiivikurssilla autetaan tekemään tavoitteita ja rohkaistaan tavoittelemaan niitä. Osa yrittää enemmän ja osa vähemmän. Tavoitteeseen pääseminen voi kestää kauemmin kuin on ajatellut, mutta aina pääsee eteenpäin, kun on valmis tekemään asioita sen eteen. Korkeasti kouluttautuneet maahanmuuttajat työllistyvät usein tutkintoaan vastaamattomimpiin tehtäviin (Pöyhönen ym. 2010, 96). On mielestäni ymmärrettävää, että henkilö, joka on korkeasti kouluttautunut ja hyvän uran tehnyt ei suostu menemään ammattikoulututkinnon tasoiseen työhön.

Haastateltavilla oli korkeakoulututkintoja, joilla ovat tehneet lähtö- tai kotimaassaan töitä. Suomessa he eivät kuitenkaan ole toistaiseksi päässeet tutkintoaan vastaavaan työhön. Maahanmuuttajat eivät ole yksin työnhaun kanssa. Myös osalle suomalaisille työnhaku on vaikeaa. Tärkeintä on kuitenkin olla motivoitunut hakemaan töitä, jotta prosessi olisi helpompia. Täytyy muistaa, että myös suomalaiset kaipaavat vertaistukea ihan yhtä lailla niin kuin maahanmuuttajatkin. Työnhaku voi olla äärimmäisen vaikeaa ja raskasta, jos ei ole käsitystä, miten työnhaussa lähdetään etenemään ja miten se tapahtuu. Vertaistuen tarve ja muoto vain voivat muuttaa muotoaan kunkin yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Lähtökohtaisesti Suomessa on maksuton perusopetus. Maahanmuuttajilla ei välttämättä ole ollut mahdollisuus käydä koulua Suomessa asuvien lasten lailla, että olisi saanut pienestä pitäen oppia ja omaksua asioita johdattaen ja tukien kohti aikuisuutta, koulutusta ja työelämää.

Yksi tutkimuskysymys koski intensiivikurssia. Mitä mieltä intensiivikurssista oltiin. Haastattelussa eniten vapaata keskustelua toi kysymys intensiivikurssista. Intensiivikurssi oli mieluinen paikka mihin mennä sekä kurssin sai soviteltua itselle parhaiten palvelevaksi kokonaisuudeksi. Kehitysideoiksi annettiin kurssin pitittäminen ja kiitosta kurssi sai monipuolisuudestaan. Vaikka intensiivikurssi loppui, löytyy apua myös muualta. Intensiivikursseille osallistuneet ovat saaneet paljon apua, vinkkejä ja paikkoja tietoonsa miten mennä eteenpäin kohti tavoitteita. Sosiaalinen media myös antaa ajantasaista tietoa erilaisista messuista ja tapahtumista, joista on hyötyä. Haastateltavat olivat aktiivisia netin käyttäjiä, joten tieto tavoittaa heitä. Googlesta löytyy myös nopeasti tietoa eri hakusanoilla muun muassa työnhakupalveluista.

7 LOPUKSI

7.1 Ammatillinen kasvu

Ajattelen ammatilliseen kasvuun kuuluvan ammatti-identiteetin syntymisen ja alan ammattietiikan omaksumisen. Ammatillinen kasvu on jatkuva prosessi. Se on ammatillisten ominaisuuksien kehittymistä ja yksilön valmiutta omaksua tietoa ja taitoa läpi elämän. Uskon opinnäytetyön kasvattaneen minua kohti parempaa sosiaalialan ammattilaista, mutta olen silti matkallani vasta alussa. Opinnäytetyö toi haasteita niin tiedon etsimiseen kuin tekstin luomiseenkin. Haastatteluita olin tehnyt aikaisemminkin, mutta opinnäytetyöhön liittyvät haastattelut olivat ensimmäiset niin sanotusti viralliset haastattelut. Huomasin jo haastatteluiden edetessä kehitykseni haastattelijana. Loppua kohden sujui koko ajan paremmin. En jännittänyt haastatteluita ennen enkä sen aikana. Huomasin hoksavani enemmän lisäkysymysten paikkoja mitä useampaa olin haastatellut. Uskon tämän tuoneen ison ammatillisen kasvun sysäyksen minulle, jota en vielä osaa hahmottaa. Uskon sen tulevan tietona ja toimintatavoin ilmi tulevissa työhaasteissani, sillä olen käynyt läpi melkoiset määrät kirjoja ja artikkeleita tätä opinnäytetyötä tehdessä. Lisäksi olen kehittynyt arvioimaan lähteen luotettavuutta ja pohdintani ovat monipuolistuneet ja saaneet uusia näkökulmia.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta tehdessä on mietittävä sen luotettavuutta. Ajatus luotettavuudesta kulki mukana koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa minun ja haastateltavien välinen ymmärrys toisia kohtaan. Haastateltavat eivät puhuneet sujuvaa Suomea, joten jouduin avaamaan sanojen ja kysymysten tarkoitusta. Voi olla, että vaikka avasin jonkin sanan tai kysymyksen merkitystä se siltikin muutti muotoaan sanan varsinaisesta tarkoituksesta. En ollut varautunut huonoon suomen kielen taitoon niin hyvin, sillä ennen haastatteluita olin kysellyt kursilla mukana olleilta ohjaajilta/vapaaehtoisilta minkälainen kielitaito heillä on. Sain vastaukseksi, että osaavat hyvin Suomea. Tässä kohtaa minun olisi tietenkin pitänyt kysyä tarkemmin, mutta maahanmuuttajien kanssa työskennelleenä vastaus tyydytti sillä hetkellä minut ja vedin omia johtopäätöksiä kielitaidosta. Opinnäytetyötä ei voi pitää luotettava, koska ei ole varmuutta siitä onko haastateltavat ymmärtäneet minua ja olenko minä ymmärtänyt heitä. Opinnäytetyötä voi

kuitenkin pitää suuntaa antavana tutkiessa lisää maahanmuuttajia tai ollessaan kiinnostunut perehtymään aiheeseen lisää.

Tein opinnäytetyön hyvien käytäntöjen mukaan eettisyys mielessäni. Kerroin tutkimuksen haastateltaville opinnäytetyön tarkoituksen ja mihin heidän haastattelut olivat tulossa. Kerroin heille mahdollisimman tarkasti haastattelun kulun, säilytyksen ja käytön, joten viime kädessä haastateltavat saivat itse päättää suostuvatko he haastatteluun. Johtopäätöksiä ja yhteenvetoja tehdessä en kaunistellut asioita tai muokannut niitä sen kummemmin. Kävin paljon pohdintaa koko opinnäytetyön ajan esille tulleista aiheista ja mietin mitä fiiliksiä ne herättivät minussa. Ajatustyötä olen tehnyt paljon ja siihen kului enemmän aikaa kuin itse tekstin kirjoittamiseen. Haastatteluiden tapahtuessa suljettujen ovien takana rauhallisessa tilassa säilyi haasteltavien yksityisyys ja kunnioitus (Talentic 2017, 41).

LÄHTEET

- Ahokas, L. 2010. Maahanmuuttajien demokraattisen osallistumisen ja integroitumisen edistäminen. Tampere: Yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Baghbani, K. 2014. Miksi aina maahanmuuttajat? Viro: Kulttuuritarha Ry.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Finlex 2019. Laki kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 1.2.2019. www.finlex.fi > Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 2010 > 30.12.2010/1386. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L1P1>.
- Gujral, S. 2002. Working in a transcultural context. Teoksessa Creek, J. 3rd ed. Occupational therapy and mental health. Edinburgh: Churchill Livingstone.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Jasinskaja-Lahti, I.; Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino PY – Juvenes Print.
- Kokkonen, L. 2018. Pakolaisten sosiaalinen tuki viranomaiskohtaamisissa. Teoksessa Hiitola, J.; Anis, M. & Turtiainen, K. (toim.) Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.
- Korhonen, V. & Puukari, S. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuittinen, S. & Isosävi, S. 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A.; Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto Ry.
- Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2., uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Laatikainen, T. 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö: ASPA. Viitattu 8.8.2018. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf.

Laine, M. 2001. Ulkomaalaisen oikeudellinen asema Suomessa. Helsinki: Työministeriö.

Lasonen, J.; Teräs, M. & Sannino, A. 2011. Tunnustaminen, kokeminen ja ekspansiivinen oppiminen käsitteellisinä resursseina maahanmuuttajia tutkittaessa. Teoksessa Lasonen, J. & Ursin, J. (toim.) Koulutus yhteiskunnan muutoksissa: jatkuvuuksia ja katkoksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Maahanmuuttovirasto 2019. Suomen kansalaisuus. Viitattu 23.1.2019. www.migri.fi > Maahanmuuttovirasto > Luvat ja kansalaisuus > Suomen kansalaisuus > Kansalaisuus lapselle. <https://migri.fi/kansalaisuus-lapselle>.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) 2008. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) 2., muuttamaton painos. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. Verstaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Mubarak, Y.M.; Nilsson, E. & Saxén, N. 2015. Suomen somalit. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Helsinki: Yliopistopaino.

Nissilä, L.; Martin, M.; Vaarala, H. & Kuukka, I. 2006. Saako olla suomea? Helsinki: Opetushallitus.

Nylund, M & Yeung, A.B. 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino Oy.

Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A.; Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto Ry.

Pöyhönen, S.; Tarnanen, M.; Vehviläinen, E-M.; Virtanen, A. & Pihlaja, L. 2010. Osallisenä Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Sisäministeriö 2019a. Maahanmuuttopolitiikka perustuu yhteisiin linjauksiin ja sopimukseen. Viitattu 23.1.2019. www.intermin.fi > Vastuualueet > Maahanmuutto > Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka. <https://intermin.fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>.
- Sisäministeriö 2019b. Suomen kansalaisuuden voi saada syntyperän tai hakemuksen perusteella. Viitattu 23.1.2019. www.intermin.fi > Vastuualueet > Maahanmuutto > Kansalaisuus. <https://intermin.fi/maahanmuutto/kansalaisuus>.
- Sotkasiira, T. 2018. Kotoutumista vai hyvinvointia? Metafora-analyysi syrjäseutujen kotopalvelusta. Teoksessa Hiitola, J.; Anis, M. & Turtiainen, K. (toim.) Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.
- Säävälä, M. 2011. Väestöliitto. Perheet muuttoliikkeessä – perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Söderling, I. 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A.; Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahanmuuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto Ry.
- Talentia ry 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Yksityisyyden suoja. Helsinki: PunaMusta Oy.
- Terveyskylä 2019. Viitattu 6.3.2019. www.terveyskyla.fi > Vertaistalo > Tietoa vertaistalosta > Mitä on vertaistuki. > <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistalosta/mit%C3%A4-on-vertaistuki>.
- Toom, A.; Onnismaa, J. & Kajanto, A. 2008. Hiljainen tieto: tietämistä, toimimista, taitavuutta. Kansanvalistusseura: Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7., uudistettu painos. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11., uudistettu painos. Vantaa: Tammi.
- Turun ammattikorkeakoulu 2018. Vertaista vailla. Viitattu 4.2.2019. www.turkuamk.fi > Tutkimus, kehitys, innovaatiot > Projektit > Vertaista vailla. <https://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/vertaista-vailla/>.
- Turun yliopisto 2017. Viitattu 30.11.2017. www.utu.fi > Areal Research and Development > Koulutus > Täydennyskoulutus > Monikulttuurisuus, maahanmuutto ja kotoutuminen >

Vertaista vailla. > <http://www.utu.fi/fi/yksikot/braheadevelopment/koulutus/taydennyskoulutus/koulutus-monikulttuurisuus-maahanmuutto-ja-kotoutuminen/vertaista-vailla/Sivut/home.aspx>.

Työterveyslaitos 2017. Viitattu 6.3.2019. www.ttl.fi > Tutkimus ja kehittäminen > Maahanmuuttajien työolot ja työterveys – systemaattinen kirjallisuuskatsaus. > <https://www.ttl.fi/tutkimushanke/maahanmuuttajien-tyoolot-ja-tyoterveys-systemaattinen-kirjallisuuskatsaus/>.

Weiss, R. S. 1973. Loneliness. The experience of emotional and social isolation. Massachusetts: The MIT Press.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vertaisen haastattelurunko

Paikka: ICT-talo

Aika: 21.3.2018

Haastattelija: Julia Pääkkö

Teemahaastattelu

Perustiedot

Milloin olet tullut Suomeen, mistä?

Mistä olet tullut Suomeen?

Koulutus/työ

Mitä koulutuksia/tutkintoja sinulla on?

Työhistoriasi?

Intensiivikurssi

Onko vertaisena oleminen vapaaehtoista?

Miksi lähdit vertaiseksi?

Mitä pidit intensiivikurssista?

Mitä mieltä työnhaun kannalta?

Muuta?

Vertaistuki

Minkälaista/mitä vertaistuki mielestäsi on?

Minkälaista vertaistukea maahanmuuttajat kaipaavat?

Työllistyminen, koulutus, muu

Minkälaista tuen tarve on?

Minkälaista vertaistukea itse olet saanut?

Keneltä

Minkälaista vertaistukea olisit kaivannut?

Osallistujan haastattelurunko

Paikka: ICT-talo

Aika: 23.3.2018

Haastattelija: Julia Pääkkö

Teemahaastattelu

Perustiedot

Milloin olet tullut suomeen, mistä?

Miksi olet tullut suomeen?

Koulutus

Onko sinulla jokin koulutus, mikä?

Oletko nyt koulussa?

Työ Suomessa

Oletko tehnyt töitä Suomessa?

Teetkö nyt töitä?

-Miksi ne päättyivät

Onko työnhaku vaikeaa?

Minkä luulet olevat syyn sille, että sinua ei ole palkattu?

Intensiivikurssi

Mitä pidit intensiivikurssista?

Piditkö hyödyllisenä työnhaun kannalta?

Piditkö hyödyllisenä kielitaidon kannalta?

Vertaistuki

Mitä tuki mielestäsi on?

Minkälaista tuki oli kotimaassasi?

Miten se eroaa Suomeen?

Kummassa tuki on parempaa?

Minkälaista vertaistukea saat?

Minkälaista vertaistukea kaipaat?

Keneltä saat tukea Suomessa?

Onko tukea helposti tarjolla?

Minkälaisena koet tuen tarpeen?